

Udviklingsrådets redegørelse for 2009

Udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet

Indhold

Læsevejledning	3
Kapitel 1: Indledning.....	4
1.1: De regionale udviklingsråd.....	4
1.2: Sammensætning af udviklingsrådene.....	4
1.3 Udviklingsrådenes virksomhed.....	5
Kapitel 2: Arbejdsmetode.....	6
2.1: Indledning	6
2.2 Sekretariaternes netværksgruppe	6
2.3 Skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser	6
2.4 Det Centrale Informations- og Analysesystem (CIAS)	8
2.5 Årsrapport fra Klagenævnet for vidtgående specialundervisning	8
Kapitel 3: Nye strukturer med kommunalreformen	9
3.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	9
3.2: Beskrivelse og analyse af de nye strukturer	10
3.2.1: Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler).	10
3.2.2: VISO	14
3.2.2.1: Nordjyske erfaringer med VISO.....	14
3.2.3: Forpligtende samarbejder	16
Kapitel 4: Udviklingen inden for børn- og ungeområdet	18
4.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	18
4.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen	19
4.2.1: Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse	19
4.2.2: Forebyggende foranstaltninger	22
4.2.3: Anbringelser af børn og unge.....	23
4.2.4: Sikrede og særligt sikrede institutioner	26
Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet.....	27
5.1: Konklusion og rådets anbefalinger.....	27
5.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet	28
5.2.1: Botilbud.....	29
5.2.2: Behandlingstilbud og misbrugsområdet	32
5.2.3: Personlige hjælpeordninger	34
5.2.4: Ledsageordning.....	34
5.2.5: Dagtilbud.....	35
Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisning	36
6.1: Konklusion og Rådets anbefalinger	37
6.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen	38
6.2.1 Socialpædagogisk bistand til førskolebørn	39
6.2.2 Almindelig specialundervisning	40
6.2.1: Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden	40
6.2.2: Undervisning af voksne med behov for specialundervisning	48
6.2.3: Uddannelse af unge med særlige behov	50
Kapitel 7: Særlige temaer	54
7.1 Specialrådgivning – specialiseret rådgivning til borgere med særlige behov ...	55
Udviklingen i antal specialrådgivningstilbud	56
VISO's betydning for kommunernes egne specialrådgivningstilbud	56
Efterspørgsel af specialrådgivningstilbud fra Region Nordjylland.....	56
Kommunernes organisering – tværkommunale samarbejder	57
Kommunale forskelle.....	57

7.2 Afspecialisering eller fastholdelse og udvikling af specialviden og kompetencer	58
Kapitel 8: Fordele og ulemper ved kommunalreformen 2007-2009	61
8.1 Positive konsekvenser for borgerne	61
8.2 Særlige udfordringer for kommunerne eller negative konsekvenser for borgerne	63
Bilag 1	65
Liste over medlemmer og suppleanter til Udviklingsrådet i Region Nordjylland 2010	65
Formand for udviklingsrådet	65
Bilag 2	66
Tilbud indeholdt i rammeaftalerne i Region Nordjylland	66
Bilag 3	67
Høringssvar	67
Høringssvar fra Ældrerådet i Frederikshavn Kommune	67
Bilag 4	69
Kommunestørrelser	69
Bilag 5	70
Tilbud og målgrupper	70
Skemaoversigt	77

Læsevejledning

Kapitel 1-2

Redegørelsen indeholder et kapitel 1, som indledningsvist beskriver nedsættelsen af de regionale udviklingsråd, herunder Udviklingsrådets sammensætning og virke. I Kapitel 2 redegøres i et metodeafsnit for fremgangsmåden for redegørelsens tilblivelse, herunder for datagrundlaget samt de metodevalg, der er foretaget undervejs med videre.

Kapitel 3-6

Den efterfølgende del af redegørelsen er opbygget i 4 hovedområder, hvor der i kapitel 3 redegøres for de nye strukturer, det vil sige de overordnede og bundne strukturelle ændringer, der fulgte af strukturreformen. Dernæst behandles det sociale område, som er opdelt i 2 hovedområder, henholdsvis i kapitel 4: Børn og unge området samt kapitel 5: Voksenområdet. Efterfølgende behandles i kapitel 6 specialundervisningsområdet.

Kapitel 7-8

Udover de 4 hovedområder behandles særskilt i kapitel 7 de særligt udmeldte temaer, som er udmeldt af hhv. Socialministeriet og Undervisningsministeriet, og i kapitel 8 afsluttes redegørelsen for 2009 med en overordnet opsamling af kommunernes vurdering af fordele og ulemper ved kommunalreformen.

Konklusion og anbefaling

Konklusioner og Rådets anbefalinger vil fremgå i en markeret tekstboks forud for hvert kapitel.¹ En udspecificeret beskrivelse og analyse fremgår efterfølgende og hvert afsnit afsluttes med en opsummering af det mest væsentlige for området.

---

¹ NB. Af vejledningen til bekendtgørelsen om udviklingsråd som led i kommunalreformen fremgår det, at udviklingsrådenes konklusioner skal præsenteres som indledning til de omfattede områder.

Kapitel 1: Indledning

1.1: De regionale udviklingsråd

Rådenes opgave

Som led i kommunalreformen er der i henhold til lov om social service § 188 nedsat et udviklingsråd i hver region for perioden fra 2007 til og med 2010. Udviklingsrådene har til opgave at følge og drøfte udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet.²

De nærmere regler for udviklingsrådets virke er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen samt Socialministeriets vejledning nr. 106 af 12. december 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Fokus på kommunalreformen

Udviklingsrådene skal nærmere bestemt følge og vurdere implementeringen af kommunalreformen. Det er derfor områder, der berøres af reformen, udviklingsrådene skal fokusere på i deres redegørelser, herunder bl.a. de områder, hvor amtskommunerne indtil kommunalreformens ikrafttræden har haft et myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar.

Udviklingsrådenes redegørelser

Udviklingsrådene skal følgelig hvert år i årene 2008 til og med 2010 udarbejde en redegørelse til Socialministeriet og Undervisningsministeriet om udviklingen på de nævnte områder. Udviklingsrådene sendte således i 2008 de første redegørelser til de to ministerier (vedr. udviklingen i 2007). Nærværende redegørelse er med andre ord den tredje af sin art om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet efter kommunalreformen.

Denne redegørelse udgør en selvstændig redegørelse for året 2009 men kan i en vurdering af udviklingen efter kommunalreformen også ses i sammenhæng med forrige års redegørelse. Som følge heraf trækkes der i nærværende redegørelse – hvor det skønnes relevant – paralleller til forrige års resultater.

Redegørelsen for 2007 og 2008 kan i øvrigt – sammen med nærværende redegørelse - findes på udviklingsrådets/rådenes hjemmeside(r):

<http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=6120>

Udviklingsrådenes redegørelser indgår i grundlaget for ministeriernes løbende vurdering af, hvordan kommunalbestyrelser og regionsråd varetager deres opgaver efter 1. januar 2007. Samtidig indgår redegørelserne i ministeriernes årlige redegørelse til Folketinget om udviklingen på områderne.

Der redegøres nærmere for det metodiske grundlag for udarbejdelsen af redegørelserne i kapitel 2.

1.2: Sammensætning af udviklingsrådene

Kommunale og regionale repræsentanter

Udviklingsrådene er sammensat af repræsentanter fra kommunalbestyrelserne i regionen, regionsrådet og brugerorganisationerne. Der er således som udgangspunkt i hver kommune udpeget ét medlem til udviklingsrådet, mens regionen er repræsenteret ved mindst

² En oversigt over tilbud og målgrupper, som udviklingsrådet følger, findes i bilag 5.

ét medlem. Det skal bemærkes, at det ikke er et krav, at repræsentanten for kommunalbestyrelsen og regionsrådet er medlem af kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet. Repræsentanten i udviklingsrådet skal dog kunne tegne kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet i forhold til udviklingsrådets opgaver og beslutninger.

Brugerrepræsentanter

De udpegede repræsentanter fra samtlige kommunalbestyrelser i regionen og fra regionsrådet har på et forberedende møde primo 2007 truffet beslutning om, hvilke brugerorganisationer på det sociale område og specialundervisningsområdet, der skal være repræsenteret i udviklingsrådet. Det fremgår af vejledningen om udviklingsråd, at Danske Handicaporganisationer (DH) samt Skole og Samfund skal være repræsenteret i Udviklingsrådet. For valget af øvrige brugerorganisationer forudsættes det, at organisationen er lokalt funderet i regionen og besidder et tilstrækkeligt lokalkendskab. En mere landsdækkende brugerorganisation kan dog i relevante tilfælde få repræsentation i udviklingsrådene.

Der er af og blandt repræsentanterne for kommunalbestyrelserne valgt en formand for udviklingsrådet.

I Region Nordjylland består udviklingsrådet af en repræsentant for hver af de 11 kommuner, 1 regionsrådsmedlem og 5 repræsentanter fra brugerorganisationerne.

En fortegnelse over medlemmerne er optaget som bilag til denne redegørelse, jf. bilag 1.

1.3 Udviklingsrådenes virksomhed

Til hvert udviklingsråd er der knyttet et sekretariat. Det er statsforvaltningen i den pågældende region, der sekretariatsbetjener udviklingsrådet.

Der er ikke i lovgivningen fastsat nærmere regler om udviklingsrådenes virksomhed i form af forretningsorden, vedtægter, mødevirksomhed el.lign.

Det enkelte udviklingsråd har derfor fastsat sin egen forretningsorden.³

---

³ De enkelte udviklingsråds forretningsordner kan ses på udviklingsrådenes hjemmeside: <http://www.statsforvaltning.dk/site.aspx?p=3686>

Kapitel 2: Arbejdsmetode

2.1: Indledning

Nærværende redegørelse om udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet er som nævnt udviklingsrådernes tredje redegørelse af i alt 3 årlige redegørelser fordelt på årene 2007, 2008 samt 2009.

Redegørelsen følger i sin struktur opbygningen fra de forrige års redegørelse. Et givent emne behandles således i samme kapitel som det var tilfældet i redegørelsen for 2007 og 2008. Dette gør sig ligeledes i vid udstrækning gældende på afsnitsniveau.

2.2 Sekretariaternes netværksgruppe

Af "Vejledning om udviklingsråd som led i kommunalreformen" fremgår det, at det er en forudsætning, at udviklingsrådernes sekretariater (statsforvaltningerne) samarbejder om retningslinjer for fælles fremstillingsformer, der sikrer en gennemgående ensartet struktur og systematik, der gør tilgangen til redegørelserne så let som muligt.

Fælles retningslinjer mv.

Statsforvaltningerne nedsatte på den baggrund en netværksgruppe for udviklingsrådernes sekretariater, der afholdte opstartsmøde i januar 2007. På opstartsmødet blev det vedtaget at udvide netværksgruppens obligatoriske samarbejde om fælles retningslinjer til også at indebære løbende erfaringsudveksling, fælles hjemmeside og udvikling af opgaver til fremme af kvaliteten af sekretariatsbetjeningen af udviklingsrådene m.v.

Samarbejdet de fem statsforvaltninger imellem er fortsat i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelserne for 2008 og 2009. Udarbejdelsen af eksempelvis spørgeskemaer og planlægning af en række praktiske forhold i processen er også i år et resultat af erfaringsudveksling i netværksgruppen.

2.3 Skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser

Udviklingsrådernes sekretariater udviklede i 2007 en fælles skabelon til kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene. Skabelonen består (som de to foregående år) af i alt fire spørgeskemaer, fordelt på et spørgeskema til regionerne og tre spørgeskemaer til kommunerne.

Kommunernes spørgeskemaer er opdelt på nedenstående områder:

- Tilbud til Børn og Unge
- Tilbud til Voksne
- Tilbud om Specialundervisning

Skabelonens formål

Formålet med den fælles skabelon (spørgeskemaerne) har først og fremmest været at sikre muligheden for at kunne sammenligne redegørelserne såvel inden for regionerne som på landsplan. Dette ud fra en forudsætning om, at udviklingsrådene skal leve op til kravene om ensartethed i de redegørelser, som rådene skal udarbejde til ministerierne, jf. bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Skabelonerne har samtidig til hensigt at tilvejebringe et overblik for kommunerne og regionerne over de indholdsmæssige krav til redegørelserne til udviklingsrådene.

Spørgeskemaerne til brug for redegørelserne for 2009 er blevet til på baggrund af en evaluering af skemaerne fra 2007 og 2008. Denne evaluering er foretaget såvel internt i sekretariaternes netværksgruppe som eksternt hos forskellige respondenter. I alt har 7 kommuner og 1 region givet feedback på skemaerne fra 2007. Endvidere har Socialministeriet, Undervisningsministeriet samt Servicestyrelsen bidraget med input og forventninger. Endelig skal det her bemærkes, at Noks-rapporten "Sten på vejen – om arbejdet i De regionale Udviklingsråd"⁴ også har tjent som inspirationskilde i evalueringen af spørgeskemaerne fra 2007.

Spørgsmålene i skabelonen (spørgeskemaerne) afspejler delvist de områder, der i løbet af perioden 2007-2009 har været debatteret i de 5 udviklingsråd, ligesom der i skabelonen er indeholdt en række mere generelle spørgsmål med mulighed for at beskrive udviklingsområderne, politikker og tendenser mv. For så vidt angår generelle og brede spørgsmål har det været op til kommunerne/regionerne at vurdere, hvilke svar det har været relevant at fremhæve samt detaljeringsgraden heraf. Spørgeskemaerne indeholder endvidere en række åbne tekstfelter, hvor der har været mulighed for at redegøre mere frit i forhold til udviklingen på det sociale område og på specialundervisningsområdet - herunder beskrive eventuelle konsekvenser afledt af kommunalreformen.

Spørgeskemaerne blev udsendt til de 11 nordjyske kommuner og Region Nordjylland i november 2009 med indberetningsfrist inden den 1. marts 2010.

Ved indberetningsfristens udløb havde Udviklingsrådet i region Nordjylland modtaget en redegørelse fra alle 11 kommuner samt fra Region Nordjylland.

Særlige temaer

Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet har – den 15. januar 2010 - i medfør af bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen udmeldt følgende særlige temaer for udviklingsrådenes redegørelser for 2009:

Velfærdsministeriet: Specialrådgivning til borgere med særlige behov.

Undervisningsministeriet: Afspecialisering eller fastholdelse og udvikling af specialviden og kompetencer.

Der er i skabelonen forberedt særlige åbne felter til besvarelse af såvel Velfærdsministeriets som Undervisningsministeriets udmeldte temaer.

Udviklingsrådenes database

Udviklingsrådenes sekretariater har – i samarbejde med databaseudbyderen Interresearch – udviklet en særskilt database til samling af alle data fra kommunernes og regionernes redegørelser til udviklingsrådene.

Kommunerne og regionerne har indberettet deres redegørelser til udviklingsrådene i databasen, hvilket har givet sekretariatene mulighed for at databehandle oplysningerne såvel inden for den enkelte kommune/region som på tværs af kommunerne i regionen.

Høringsprocedure

Ifølge bekendtgørelsen er kommunerne forpligtet til at sende de kommunale redegørelser i høring hos de lokale handicapråd og brugerorganisationer senest samtidig med, at redegørelserne afleveres til udviklingsrådene.

---

⁴http://www.handicap.dk/politik/tvaergaende/kommunalreform/fakta_overnagningen/noks

Høringssvarene fra handicapråd og brugerorganisationer indgår som en del af datagrundlaget for udviklingsrådenes redegørelser. De indgår dog rent teknisk ikke i ovennævnte database. En oversigt over høringssvar findes i bilag 3.

2.4 Det Centrale Informations- og Analysesystem (CIAS)

Kommunerne skal hvert kvartal indberette oplysninger om udviklingen på det sociale område til Det Centrale Informations- og AnalyseSystem (CIAS), jf. bekendtgørelse om udviklingsråd som led i kommunalreformen. Kommunernes indberetninger til CIAS udgør i princippet et væsentligt grundlag for udviklingsrådenes løbende drøftelse af udviklingen på det sociale område.

CIAS administreres af Servicestyrelsen. På Servicestyrelsens hjemmeside kan de løbende aktuelle CIAS-oplysninger i øvrigt trækkes via den dynamiske statusrapport. Det skal bemærkes, at ikke alle kommuner har indberettet til CIAS, hvormed pålideligheden af datamaterialet må tages med forbehold.

Anvendelsen af CIAS-tallene vil i denne redegørelse bero på en konkret vurdering af tallermaterialets anvendelighed i de enkelte afsnit.

2.5 Årsrapport fra Klagenævnet for vidtgående specialundervisning

En anden del af datagrundlaget for udviklingsrådenes årlige redegørelser er Klagenævnets årlige rapport om klager inden for specialundervisningen, jf. bekendtgørelse nr. 162 af 10. marts 2006 om udviklingsråd som led i kommunalreformen.

Klagenævnets rapport vedrørende 2009 blev offentliggjort i februar 2010. Rapporten opgør de klager, som klagenævnet har afsluttet i 2009.

Klagenævnet kan træffe afgørelse i sager om tilbud om specialundervisning til elever i folkeskolen. Klagenævnet behandler endvidere klager over ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, klager over retlige spørgsmål vedrørende specialundervisning for voksne samt klager over regionale specialpædagogiske tilbud til førskolebørn.

Rapporten er indarbejdet, hvor opgørelse af klagesager findes relevant i forhold til udviklingen på specialundervisningsområdet.

Kapitel 3: Nye strukturer med kommunalreformen

Med kommunalreformen blev myndighedsstrukturen på det sociale område og på specialundervisningsområdet ændret. Kommunerne fik – som noget nyt – det samlede ansvar for at visitere borgerne til et tilbud på det sociale område og specialundervisningsområdet, mens Regionsrådet fik leverandøransvar inden for visse dele af disse områder.

Som redskab til at koordinere og planlægge udviklingen i forholdet mellem kommunernes behov og det samlede udbud af tilbud i regionen, er der indført en forpligtelse til at udarbejde en rammeaftale for hver region.

Enkelte kommuner har endvidere, for at undgå en kommunesammenlægning, etableret et samarbejde med andre kommuner omkring varetagelsen af visse opgaver på blandt andet det sociale område og specialundervisningsområdet. Dette samarbejde sker med hjemmel i lov om forpligtende samarbejder.⁵

3.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende evalueres konsekvenserne af de overordnede nye strukturer i region Nordjylland, der fulgte med kommunalreformen. Rådets vurderinger følges af anbefalinger i forhold til den fremadrettede indsats på de pågældende områder.

Samarbejde
mellem
kommuner og
Region

Samarbejdet mellem kommuner og region:

Det kan konstateres, at der i de nordjyske kommuner og Region Nordjylland er en positiv og konstruktiv indstilling til samarbejdet i 2009, lige som det har været tilfældet i 2008 og 2007.

I 2009 blev der – til forbedring af rammeaftalearbejdet - nedsat en koordineringsgruppe på henholdsvis det sociale område og specialundervisningsområdet, ligesom der i den forbindelse blev nedsat en række netværk og følgegrupper. Der er generelt enighed blandt kommunerne om, at kvaliteten af arbejdet i regi af den administrative styregruppe er styrket med denne organisatoriske udvikling.

Rammeaftalekonstruktionen vurderes imidlertid – på trods af den positive udvikling med koordineringsgrupperne – fortsat at indebære en lang række begrænsninger. Særligt manglende smidighed, for kort planlægningshorisont og overblik over det sociale område og specialundervisningsområdet fremhæves.

Region Nordjylland og kommunerne arbejder derfor på udviklingen af en ny nordjysk model, som bl.a. indebærer en konstruktion af samarbejdet, der er mere fleksibel og praktisk anvendelig, og som i højere grad tager højde for den faktiske virkelighed inden for det specialiserede område.

Udviklingsrådet har noteret sig, at der arbejdes konstruktivt og fremadrettet med en ny nordjysk model, som skal imødegå en stor del af de u hensigtsmæssigheder, som der siden 2007 har været gjort opmærksom på i relation til rammeaftalekonstruktionen.

⁵ Jf. lov nr. 541 af 24. juli 2005 om forpligtende samarbejder.

VISO:

Det kan konstateres, at antallet af henvendelser fra de nordjyske kommuner til VISO i 2009 har været nogenlunde stabilt ift. det forudgående år. Således har kommunerne i 2009 henvendt sig til VISO i 245 tilfælde (253 i 2008), (134 i 2007) mhp. at modtage ydelser fra VISO – ydelserne efterspørges særligt på det sociale område.

Det ses af redegørelserne fra 2009, at kommunerne i langt større omfang end de forudgående år, anvender ydelserne i praksis, særligt udredningsydelserne anvendes i større omfang end tidligere. Således anvendte kommunerne i 2008 udredningsydelserne fra VISO "ofte" eller "af og til" i mellem 1/3 og ¼ af tilfældene, mens de rekvirerede udredningsydelser i 2009 "ofte" eller "af og til" blev anvendt i mellem halvdelen og ¾ af tilfældene. Dette er en væsentlig højere anvendelsesprocent end i 2008.

Kvaliteten af VISO's ydelser vurderes på såvel det sociale område som specialundervisningsområdet at være enten god eller rigtig god.

Udviklingsrådet anbefaler, at VISO i sin levering af ydelser til kommunen opdeler ydelserne i løsningsmodeller i flere prisklasser, således at det sikres, at der kan findes en økonomisk realiserbar løsning for borgeren.

3.2: Beskrivelse og analyse af de nye strukturer

I det følgende beskrives de nye strukturer indledningsvist i hvert afsnit ud fra en generel – og dermed landsdækkende – vinkel, hvorefter konsekvenserne af de strukturelle ændringer beskrives og analyseres i forhold til en vurdering af betydningen for de lokale forhold i region Nordjylland.

3.2.1: Samarbejdet mellem kommunalbestyrelser og regionsråd (rammeaftaler)
Kommunerne indgår en rammeaftale med de øvrige kommuner i regionen og med regionen gældende for et år af gangen.⁶ Rammeaftalerne omfatter – med regionale variationer – det sociale område, det almene ældreboligområde vedrørende boliger til fysisk og psykisk funktionshæmmede og specialundervisningsområdet. Rammeaftalen udarbejdes på grundlag af de kommunale redegørelser til regionen, som kommunerne udarbejder omkring deres behov for og forventede brug af tilbud i regionen.⁷

Formålet med rammeaftalerne

Hovedformålet med rammeaftalerne er at skabe et værktøj, der sikrer en tilpasning af de tilbud, som rammeaftalerne omfatter. Rammeaftalen skal blandt andet fastlægge regionsrådets forpligtelser i forhold til kommunerne i regionen, omfanget af kommunernes forpligtelse til at stille regionale tilbud til rådighed for andre kommuner og omfanget af den løbende faglige udvikling af indholdet i tilbuddene. Rammeaftalen skal videre indeholde oplysninger om blandt andet takster for kommunernes køb af pladser og beskrivelser af det faglige indhold og kvaliteten i tilbuddene.

⁶ jf. servicelovens § 6, stk. 2, folkeskolelovens § 47, stk. 3 og voksenspecialundervisningslovens § 6h.

⁷ De nærmere krav til rammeaftalerne og de kommunale redegørelser er fastlagt i bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 2006 om rammeaftale m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, samt bekendtgørelse nr. 354 af 24. april 2006 om kommunalbestyrelsens årlige redegørelse til regionsrådet og rammeaftalen mellem regionsrådet og kommunalbestyrelserne i regionen på specialundervisningsområdet.

Rammeaftalerne omfatter som udgangspunkt kun de tilbud, som kommunerne kunne overtage pr. 1. januar 2007, de såkaldte "kan-områder". Tilbud, som kommunerne skulle overtage ved strukturreformen, de såkaldte "skal-områder", er ikke omfattet af rammeaftalerne, men kan indgå efter aftale.

På specialundervisningsområdet omfatter rammeaftalerne de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år henvist af kommunerne, som det påhviler regionsrådene at drive i henhold til folkeskolelovens § 20, stk. 3 samt visse tilbud til voksne.

Udover at være et planlægnings- og udviklingsværktøj er der også fokus på processen omkring indgåelsen af rammeaftalerne. Ifølge bekendtgørelserne skal rammeaftalen således sikre en åben dialog om udviklingen inden for de omfattede områder samt skabe gennemsigtighed og åbenhed for borgerne.

Udviklingsrådet erindrer om, at alle eksisterende tilbud er at finde på www.Tilbudsportalen.dk, herunder også de mange egne tilbud (kommunernes), der ikke er en del af rammeaftalen.

3.2.1.1.: Samarbejdet mellem kommuner og region i Nordjylland

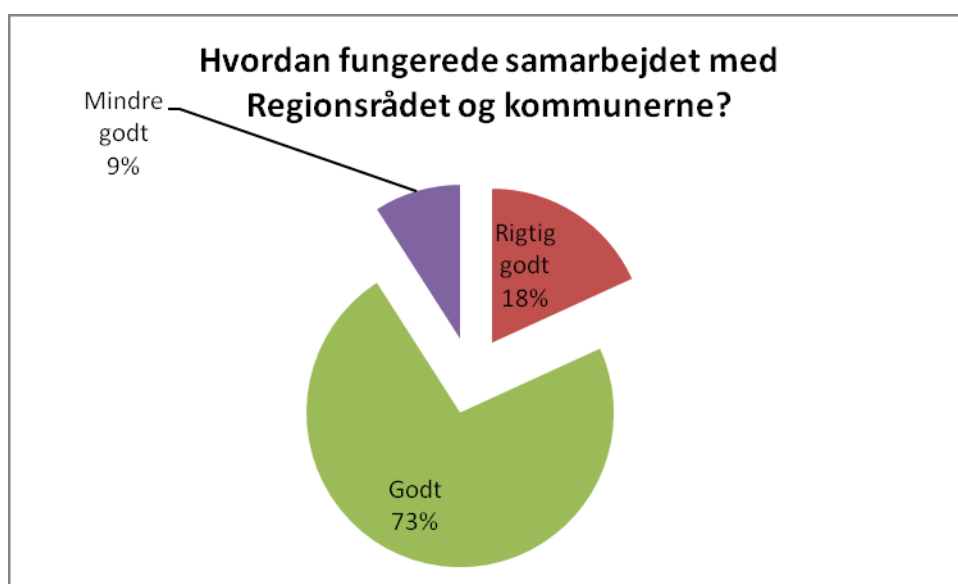
Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet anmodet om at vurdere samarbejdet med Regionsrådet omkring indgåelse af rammeaftalen for 2010. Processen for indgåelse af rammeaftalen for 2010 forløb i 2009 med endelig godkendelse senest den 15. oktober 2009.

Godt samarbejde

Af kommunernes redegørelser fremgår det, at 10 ud af 11 kommuner – på såvel børn- og ungeområdet, voksenområdet som specialundervisningsområdet - vurderer, at samarbejdet mellem kommunerne og regionen har været enten godt eller rigtig godt.

Nedenstående diagram viser kommunernes samlede vurdering af samarbejde gældende for både det sociale område og specialundervisningsområdet.

Diagram 3.1.

Kilde: Kommunernes og regionens redegørelse til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Som det ses af ovenstående diagram har samarbejdet med Regionsrådet og kommunerne stort set udelukkende givet anledning til positive vurderinger.

Kommunerne oplyser via redegørelserne, at der generelt opleves et godt samarbejde med gensidig respekt og løbende dialog. Enkelte kommuner peger dog på, at processen omkring indgåelse af rammeaftalerne er meget ressourcekrævende ift. udbyttet.

Region Nordjylland fremhæver i tråd hermed, at regionen og de 11 nordjyske kommuner har haft et godt og tæt samarbejde omkring indgåelsen af rammeaftalerne for 2010, præget af en åben og konstruktiv dialog. Samarbejdet er i fællesskab blevet udviklet både i forhold til drift og den organisatoriske del.

En enkelt kommune oplever, at samarbejdet har været mindre godt og henfører til, at det har været svært at få svar på spørgsmål, primært ift. kommunikationsinstitutterne.

Regionens største kommune, Aalborg fremhæver vanskeligheder ved at finde tilbud til borgere, der ikke ligger inden for målgruppen til en bestemt institution. Der går i disse tilfælde lang tid og oftest med en meget dyr løsning som resultat.

Ny organisering i 2008 - koordineringsgrupper

Regionen oplyste ifm. redegørelsen vedr. 2008, at der fra efteråret 2008 blev etableret en ny struktur for samarbejdet omkring rammeaftalerne, således at der foruden en administrativ styregruppe⁸ og faglige netværk er nedsat koordineringsgrupper for henholdsvis socialområdet og specialundervisningsområdet. Derudover er der nedsat diverse faglige følgegrupper, der medvirker til at få sat fokus på fælles udfordringer og få koordineret forskellige tiltag.

Kommunerne udtrykker generelt enighed om, at den nye organisering med nedsættelsen af koordineringsgrupperne mv. har bidraget til en styrkelse af kvaliteten af arbejdet i regi af den administrative styregruppe.

Region Nordjylland vurderer imidlertid, at den nye organisering med koordineringsgrupperne ikke for alvor har kunnet dæmme op for at skabe mere plads til faglig udvikling, som det var bl.a. var hensigten med den nye organisering. Regionen tilskriver dette, at den nuværende rammeaftalekonstruktion har haft meget fokus på at lave et planlægningsværktøj, der holder styr på pladsantal, og mindre fokus på udviklingsdelen. Alt i alt bliver dette hæmmende, idet der ikke er frihed til at udvikle.

Mangler smidighed og længere planlægningshorisont

I relation til rammeaftalekonstruktionen vurderer regionen, at de regler og vilkår, som kommunerne har i forhold til blandt andet løbende overtagelsesmuligheder samt de usmidige vilkår for omlægning, udbygninger og kapacitetstilpasninger af regionalt drevne tilbud er en hindring i forhold til regionens mulighed for en rationel tilrettelæggelse af egne tilbud. Endvidere vurderer regionen, at den korte tidshorisont i forbindelse med at rammeaftalerne aftales for ét år ad gangen er problematisk i forhold til, at det medfører en kort kapacitets- og planlægningshorisont. Regionen vurderer af denne grund, at en ram-

---

⁸ Den administrative styregruppe består af repræsentanter fra kommunerne, Kommunekontaktrådet og Region Nordjylland.

Formålet med styregruppen er at rådgive Kontaktudvalget, herunder forberede indgåelsen af rammeaftalen samt på et strategisk niveau drøfte rammeaftalens indhold og udvikling. Rammeaftalens godkendelse sker i Kontaktudvalget, som består af kommunernes borgmestre og Regionsrådets formand.

meaftale med et flerårigt perspektiv, som det eksempelvis kendes fra sundhedsaftalerne, vil være mere optimalt.

Mangler samlet overblik og platform for politisk dialog

Regionen bemærker desuden, at rammeaftalen ikke giver det totale overblik over tilbudene til de forskellige brugergrupper. Der eksisterer i dag to sæt aftaler inden for det sociale område, nemlig de kommunale samarbejdsaftaler, som omfatter tilbud udenfor rammeaftalen, og rammeaftalerne, som omfatter tilbuddene inden for rammeaftalerne. Det vurderes således af regionen, at der vil være en risiko for, at rammeaftalesystemet "udhules", dels ved denne ulogiske skelnen mellem tilbud i og udenfor rammeaftaleregion, men især ved at nye tilbud, som kommunerne opretter udenom rammeaftalerne, ikke er omfattet.

De kommunale tilbud, der er, eller bliver, etableret, udenfor rammeaftaleregion, er ikke synlige. Regionens uddyber med, at der derfor vil være en latent risiko for, at der på nogle områder opstår en overkapacitet af pladser, mens der på andre områder ikke etableres den fornødne dækning af behovet for pladser. Rammeaftalekonstruktionen kan derfor ikke stå alene som planlægnings- og styringsredskab.

Regionen vurderer desuden, at den nuværende rammeaftalekonstruktion ikke levner plads til fælles bred politisk dialog af veje for udvikling. Fokus ligger på tilvejebringelse af en aftale frem for politisk dialog, og resultatet bliver en aftale der er blevet til i en lukket administrativ proces uden megen politisk indblanding.

Ny nordjysk model

Med baggrund i ovennævnte begrænsninger i rammeaftalekonstruktionen arbejder regionen og kommunerne nu aktivt på en ny "Nordjysk model" for en fremtidig konstruktion af samarbejdet, der er mere fleksibel og praktisk anvendelig, og som i højere grad tager højde for den faktiske virkelighed inden for det specialiserede område. Modellen søger at tænke hele det specialiserede område "om igen", således at rammeaftalerne i fremtiden alene har fokus på de helt særligt specialiserede tilbud samt de lands- og landsdelsdækkende institutioner. Derudover skal den nye model give mere frihed til udvikling i tilbudene og muliggøre mere langsigtet planlægning. Konceptet er under udarbejdelse og kommunerne og regionen påregner at gøre brug af udfordringsretten, idet konceptet på mange måder gør op med de strenge bureaukratiske og lovmæssige krav, der er for den nuværende konstruktion. Det er Regionens og de nordjyske kommuners klare holdning, at den nuværende model ikke er tidsvarende og anvendelig i forhold til at sikre tilbud til de allersvageste borgere med behov for meget specialiserede tilbud.

Den nye nordjyske model vil desuden som et selvstændigt mål sigte efter at få skabt en egentlig politisk platform i aftalekonstruktionen.

Opsummerende peges der i kommunernes og regionens redegørelser på en positiv og konstruktiv indstilling til samarbejdet i 2009, lige som det har været tilfældet i 2008 og 2007.

I 2009 blev der nedsat en koordineringsgruppe på henholdsvis det sociale område og specialundervisningsområdet, ligesom der i den forbindelse blev nedsat en række netværk og følgegrupper. Der er generelt enighed blandt kommunerne om, at kvaliteten af arbejdet i regi af den administrative styregruppe er styrket med denne organisatoriske udvikling.

Rammeaftalekonstruktionen vurderes imidlertid – på trods af den positive udvikling med koordineringsgrupperne – fortsat at indebære en lang række begrænsninger. Særligt manglende smidighed, for kort planlægningshorisont og overblik over det sociale område og specialundervisningsområdet fremhæves.

Region Nordjylland og kommunerne arbejder derfor på udviklingen af en ny nordjysk model, som bl.a. indebærer en konstruktion af samarbejdet, der er mere fleksibel og praktisk anvendelig, og som i højere grad tager højde for den faktiske virkelighed inden for det specialiserede område.

3.2.2: VISO

I forbindelse med at kommunerne skulle overtage ansvaret – også for de specialiserede tilbud – er den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation, VISO oprettet som en støttefunktion til kommunerne⁹. VISO skal dække de mest specialiserede og komplicerede problemstillinger inden for følgende områder:

- Børn og unge med handicap
- Børn og unge med sociale eller adfærdsmæssige problemer
- Udsatte grupper
- Voksne med handicap
- Socialpsykiatrien
- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand til børn, unge og voksne.

3.2.2.1: Nordjyske erfaringer med VISO

I 2009 var det samlede antal nordjyske henvendelser til VISO på 245 (253 i 2008), (134 i 2007). Henvendelserne i 2009 fordeler sig på:

- 79 (98 i 2008) henvendelser på voksenområdet
- 120 (96 i 2008) henvendelser på børn og ungeområdet
- 36 (47 i 2008) henvendelser på specialundervisningsområdet
- 10 (12 i 2008) henvendelser vedr. "andet"¹⁰

Anvendelse af VISO's ydelser

Kommunerne er blevet anmodet om at redegøre for, hvor ofte kommunen har anvendt henholdsvis rådgivningsydelser og ydelser i form af udredning fra VISO. Ligeledes er kommunerne blevet bedt om at vurdere kvaliteten af de ydelser, som kommunen har modtaget fra VISO.

Voksenområdet

Af redegørelserne fremgår det vedr. voksenområdet (i alt 79 henvendelser), at:

- ¾ af kommunerne enten ofte eller af og til har anvendt de rådgivningsydelser, som de har modtaget fra VISO.
- ¾ af kommunerne har ofte eller af og til anvendt de udredningssydelser, som de har modtaget fra VISO.

Kvaliteten af ydelserne på voksenområdet vurderes bredt af de nordjyske kommuner til at være enten god eller rigtig god. Enkelte kommuner angiver, at de ikke kan vurdere kvaliteten.

---

⁹ Jf. Lov nr. 58 af 18. januar 2007, § 13 og bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - VISO

¹⁰ Tallene baserer sig på statistik fra VISO. Der findes ikke udspecificeret sammenlignelig statistik for 2007.

Børn- og ungeområdet

Af redegørelserne fremgår det vedr. børn- og ungeområdet (i alt 120 henvendelser), at:

- ¾ af kommunerne ved henvendelser enten ofte eller af og til har anvendt de rådgivningsydelser, som de har modtaget fra VISO.
- Godt ½ af kommunerne har ofte eller af og til anvendt modtagne ydelser fra VISO vedr. udredning.

Kvaliteten af ydelserne på børn- og ungeområdet vurderes af ca. 3/4 af de nordjyske kommuner at være enten god eller rigtig god, mens de resterende svarer "ved ikke", og dermed ikke er i stand til at vurdere kvaliteten.

Specialundervisningsområdet

Af redegørelserne fremgår det vedr. specialundervisningsområdet (i alt 36 henvendelser), at:

- Knap halvdelen af kommunerne har ved henvendelser enten ofte eller af og til anvendt de rådgivningsydelser, som de har modtaget fra VISO.
- Knap halvdelen af kommunerne har ofte eller af og til anvendt modtagne ydelser fra VISO vedr. udredning.
- Enkelte kommuner kan ikke vurdere, om ydelserne har været anvendt.

Kvaliteten af ydelserne på specialundervisningsområdet vurderes af ca. ¾ af de nordjyske kommuner at være enten god eller rigtig god, mens de resterende svarer "ved ikke", og dermed ikke er i stand til at vurdere kvaliteten.

Vurdering af anvendelsen af VISO

Som redegjort for i ovenstående rekvirerer de nordjyske kommuner VISO's ydelser på såvel voksenområdet, børn- og ungeområdet samt specialundervisningsområdet.

Der ses samlet set et nogenlunde stabilt niveau for kommunernes henvendelser til VISO i 2009 i forhold til 2008. Det ses af udviklingen siden 2008, at VISO's rådgivnings- og udredningsydelser i stigende omfang anvendes af kommunerne i praksis, hvor særligt rekvirerede udredningsydelser fra VISO anvendes i stigende grad. I 2008 anvendte kommunerne i mellem 1/3 og ¼ af tilfældene udredningsydelserne mens de rekvirerede udredningsydelser i 2009 blev anvendt i mellem halvdelen og ¾ af tilfældene enten ofte eller af og til. Dette er en væsentlig højere anvendelsesprocent end i 2008.

Kommunerne vurderer – ligesom i 2008 - at kvaliteten af ydelserne har været enten god eller rigtig god.

Kommunernes bemærkninger til VISO

Kommunerne fremhæver i deres redegørelser vedr. 2009:

- At ventetiden til VISO kan være en barriere i akutte sager
- At der opleves svingende kvalitet i de ydelser, som VISO leverer
- At selvom det visse steder ikke har været brugt i særlig grad er det godt, at det er et tilbud
- At det er uheldigt, at det ikke fremgår af VISO's hjemmeside, at en § 50 undersøgelse er påkrævet, idet borgerhenvendelser således af denne grund vil blive afvist.
- At det er problematisk, at kommunen ikke kan benytte VISO til anonymiserede sager i de tilfælde, hvor forældrene ikke vil give samtykke.

For de nordjyske kommuners anvendelse af specialrådgivning fra VISO i 2009 kan det konstateres, at kommunerne i 245 tilfælde (253 i 2008), (134 i 2007) har henvendt sig til VISO mhp. at modtage ydelser fra VISO – ydelserne efterspørges særligt på det sociale

område. Det ses af redegørelserne fra 2009, at kommunerne i langt større omfang end de forudgående år, anvender ydelserne i praksis, særligt udredningsydelserne anvendes i større omfang end tidligere.

Kvaliteten af VISO´s ydelser vurderes på såvel det sociale område som specialundervisningsområdet til at være enten god eller rigtig god.

3.2.3: Forpligtende samarbejder

I forbindelse med strukturreformen har Folketinget vedtaget lov om forpligtende samarbejder.¹¹ Loven skaber de lovgivningsmæssige rammer for, at kommunerne kan indgå forpligtende samarbejder som alternativ til en kommunesammenlægning.

De omfattede kommuner samarbejder med hjemmel i "lov om visse kommunale opgaver", herunder opgaver på det sociale område og specialundervisningsområdet. Samarbejdet er pligtmæssigt og samarbejdets karakter og form er fastlagt i loven.

Kommuner med forpligtende samarbejder på det sociale område og specialundervisningsområdet:

Kommuner med forpligtende samarbejder

Dragør Kommune har delegeret opgaver til Tårnby Kommune

Vallensbæk Kommune har delegeret opgaver til Ishøj Kommune

Fanø Kommune har delegeret opgaver til Esbjerg Kommune

Langeland Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Ærø Kommune har delegeret opgaver til Svendborg Kommune

Samsø Kommune har delegeret opgaver på specialundervisningsområdet til Odder Kommune og opgaver på det sociale område til Århus kommune

Læsø Kommune har delegeret opgaver til Frederikshavn Kommune

3.2.3.1: Forpligtende samarbejder i Region Nordjylland

I Nordjylland er Frederikshavn og Læsø kommuner omfattet af et forpligtende samarbejde i henhold til lov om forpligtende samarbejder.

Det sociale område

Frederikshavn Kommune oplyser, at samarbejdet med Læsø Kommune har fungeret efter gældende aftale.

Læsø Kommune vurderer, at der har været for få sager, dvs. for lidt at samarbejde om i 2009, til at der kan gives en generel vurdering af det forpligtende samarbejde på området.

---

¹¹ Lov nr. 541 af 24. juni 2005 om forpligtende samarbejder.

Opsummerende kan det konstateres, at det forpligtende samarbejde i praksis kun har omfattet meget få sager, hvormed grundlaget for en generel vurdering er for spinkelt.

Kapitel 4: Udviklingen inden for børn- og ungeområdet

Udviklingsrådet skal overvåge udviklingen indenfor en række tilbud til børn og unge efter servicelovens bestemmelser.

De omfattede områder er bl.a. særlige dag- og klubtilbud, personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning til børn.

Udviklingsrådene overvåger også de forebyggende foranstaltninger for børn og unge med særlige behov.

Udviklingsrådene følger endvidere anvendelsen af foranstaltningen forældreoplysning, som kommunalbestyrelserne kan anvende, når der er risiko for, at et barns eller en ungs udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

Endelig overvåger udviklingsrådet kommunalbestyrelsernes tilbud i forhold til anbringelser uden for hjemmet eksempelvis døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder samt behandlingstilbud til unge stofmisbrugere.

4.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for børn og unge området, og Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Forebyggende foranstaltninger

På børn- og ungeområdet kan der generelt konstateres en uændret anvendelse af forebyggende foranstaltninger i 2009 i forhold til 2008. Dog har visse kommuner registreret en vækst inden for familiebehandling og støtte-/kontaktpersonordninger i forhold til børn og unge.

Udviklingen skal ses i forhold til en stor stigning i anvendelsen af forebyggende foranstaltninger fra 2007 til og med 2008.

Der fremhæves på området vanskeligheder med at finde kvalificerede familier til at tage imod aflastningsbørn samt vanskeligheder med at få pladser på de kommunale familiebehandlingsinstitutioner. Derudover understreges det af flere kommuner, at der opleves en stigende kompleksitet i sagerne inden for det forebyggende område.

Udviklingsrådet anbefaler, at der arbejdes med effektmåling og dokumentation på det forebyggende område, således at der bl.a. opnås en øget viden om, hvilke metoder og tiltag, der har en reel forebyggende effekt.

Anbringelser

På anbringelsesområdet kan det konstateres, at størstedelen af de nordjyske kommuner – lige som det var tilfældet i 2008 og 2007 – har registreret en fortsat stigning i antallet af anbringelser.

Stigningen gør sig særligt gældende for:

- Spædbørn
- Dyre anbringelser

- Anbringelser i familiepleje og opholdssteder

Kommunerne vurderer generelt, at der ikke er ventelisteproblematikker på området – nogle kommuner bemærker dog, at det kan være vanskeligt at opgøre ventetider på dette område.

Udviklingsrådet anbefaler, at der i kommunerne fokuseres på en tidlig og kvalificeret udredning af det enkelte barn/den unge, således at der kan ydes det rette tilbud tidligst muligt. Rådet anbefaler desuden, at det undersøges nærmere, hvad der har ligget til grund for den fortsatte stigning i antallet af anbringelser i perioden fra 2007 til og med 2009.

4.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen

I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for børn- og ungeområdet i region Nordjylland.

4.2.1: Børn med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse

Særlige dag- og klubtilbud

Ansvar for de særlige dagtilbud overgik med strukturreformen til kommunerne. De særlige dagtilbud skal, udover de ydelser der gives i de almene dagtilbud, give særlig støtte, behandling med videre til børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ligeledes foretages der i de særlige dagtilbud observationer i relation til behov for specialundervisning efter folkeskoleloven. De særlige dagtilbud/kommunen skal rette henvendelse til skolemyndighederne om at iværksætte eventuel specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

Ansvar for de særlige klubtilbud overgik ligeledes til kommunerne. De særlige klubtilbud retter sig mod de forholdsvis få børn, der har et så særligt behov for støtte, behandling med videre at det ikke kan imødekommes indenfor de almene kommunale tilbud.

Den overordnede udvikling

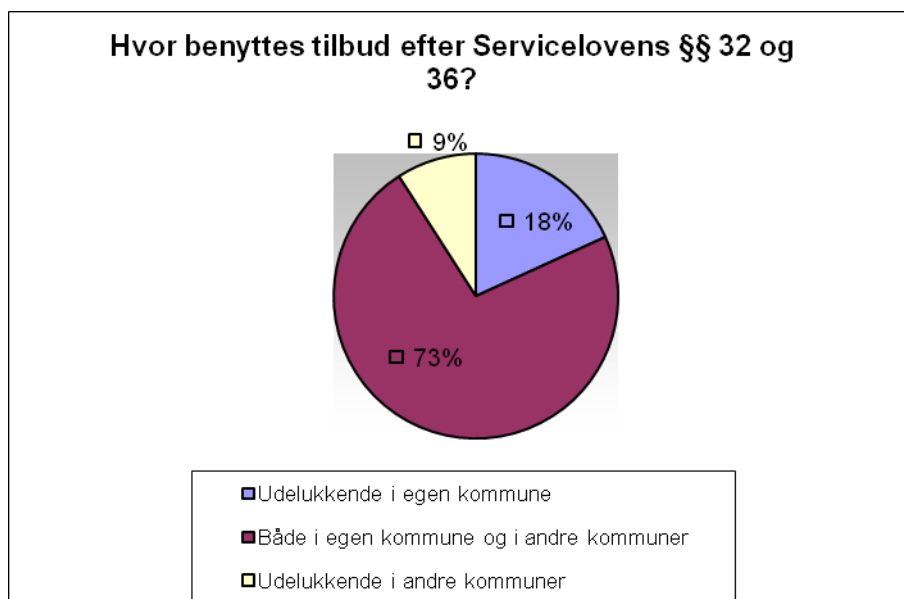
De nordjyske kommuner redegør generelt for, at der ikke er sket nævneværdige ændringer på området for særlige dag- og klubtilbud henover 2009. Samme udviklingstendens gjorde sig gældende for 2008 og 2007.

Enkelte kommuner har dog konstateret en stigning i efterspørgslen efter specialbørnehavepladser inden for autismeområdet.

Hvor anvendes tilbuddene?

Af nedenstående diagram illustreres, i hvilket omfang kommunerne hhv. benytter egne tilbud, tilbud i andre kommuner eller en kombination heraf.

Diagram 4.1.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. 2009.

Som det ses af ovenstående illustration anvender langt hovedparten af de nordjyske kommuner en kombination af tilbud i egen kommune og tilbud i andre kommuner. Samme mønster gjorde sig gældende i 2008.

Nærhedsprincip og forældreønske

I de tilfælde, hvor tilbud i egen kommune vælges, begrundes dette i redegørelserne typisk ud fra nærhedsprincippet samt forældrenes ønske ligesom kommunen vurderer selv at have det mest specialiserede tilbud. Kun en enkelt kommune angiver økonomiske overvejelser som en bevæggrund i forhold til valg af tilbud i egen kommune.

Tilbud i andre kommuner anvendes som oftest i de tilfælde, hvor kommunen ikke selv kan tilbyde det rette tilbud, eller hvor en anden kommune kan tilbyde et mere specialiseret tilbud.

Ventetid

Kun i alt 3 nordjyder er på venteliste til et særligt dagtilbud og ventetiden vurderes gennemsnitligt at udgøre 12 uger. Ingen venter på særlige klubtilbud.

Opsummerende ses en relativ stabil anvendelse af særlige dag- og klubtilbud henover året 2009 og i forhold til det forudgående år. Langt hovedparten af kommunerne anvender en kombination af tilbud i egen og i andre kommuner.

Kun ganske få nordjyder venter på et særligt dagtilbud. Ingen venter på særlige klubtilbud.

4.2.1.1: Ledsageordning og vedligeholdelsestræning

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Formålet med ordningen er at give brugeren mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden altid at skulle være afhængig af hjælp fra familie eller venner.

Kommunalbestyrelserne kan ligeledes yde hjælp og støtte til børn i form af hjælp til personlig pleje og støtte til praktiske opgaver i henhold til lov om social service § 83 samt vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder i henhold til lov om social service § 86, stk. 2.

Vedligeholdelsestræning

Hovedparten af de nordjyske kommuner angiver i deres redegørelser, at der ikke er sket ændringer på området for vedligeholdelsestræning, og at vedligeholdelsestræning til børn kun anvendes i meget begrænset omfang.

Hvor anvendes tilbuddene?

Af nedenstående diagram illustreres i hvilket omfang kommunerne hhv. benytter egne tilbud, tilbud i andre kommuner eller en kombination heraf.

Diagram 4.2.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. 2009.

Som det ses af ovenstående tilbyder halvdelen af kommunerne vedligeholdelsestræning udelukkende i egen kommune, mens en tredjedel af kommunerne tilbyder træningen delvist i andre kommuner / i et samarbejde med andre kommuner. Mønstret er det samme som i 2008.

Ledsageordning

Hovedparten af de nordjyske kommuner angiver i redegørelserne, at udviklingen inden for ledsageordningen ikke giver anledning til bemærkninger. Af CIAS tallene fremgår det, at samtlige kommuner ikke anvender ordningen.

Det fremhæves i den sammenhæng, at manglende brug af ordningen bl.a. skyldes:

- At ledsageordningen ikke kan dække visse unges behov, da deres handicap kan være for vidtgående, hvorfor de i stedet bevilleges hjælpere og støttepersoner mv.
- At der ikke er behov for denne ordning. I stedet bruges støtte/kontaktpersonordningen, som kan bruges dels som en ledsageordning, men også målrettet pædagogisk/socialt.

En enkelt kommune oplyser at deltage i Servicestyrelsens projekt "Forsøg med ledsageordning for unge 12 til 15-årige med handicap".

Opsummerende kan det konstateres, at anvendelsen af vedligeholdelsestræning for børn og unge i 2009 stort set er uændret i forhold til 2008, dvs. en fortsat meget begrænset anvendelse af ordningen.

For så vidt angår ledsageordningen kan det konstateres – i lighed med udviklingen i 2008 og 2007 – at de nordjyske kommuner ikke har anvendt ordningen.

4.2.2: Forebyggende foranstaltninger

Kommunalbestyrelserne skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der sikrer, at der er sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats overfor børn og unge med behov for særlig støtte.

Formålet med den særlige støtte til børn og unge er at skabe de bedst mulige opvækstvilkår for disse børn og unge. Støtten skal ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Ved støtten skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste.

Overordnet udvikling

Der redegøres blandt de nordjyske kommuner henholdsvis enten om en uændret anvendelse eller en stigning inden for dele af området af forebyggende tilbud og foranstaltninger i 2009. Stigningen henføres til anvendelsen af foranstaltninger inden for familiebehandling og støtte-/kontaktpersonordninger i forhold til børn og unge.

Til sammenligning er der de to forudgående år konstateret en stor stigning i brugen af forebyggende foranstaltninger.

Blandt flere kommuner fremhæves det, at en uændret anvendelse dog skal ses i forhold til en stigende kompleksitet i sagerne.

Behov for særligt fokus

Kommunerne er i deres redegørelser til Udviklingsrådet blevet anmodet om at beskrive de områder inden for det forebyggende område, som der er grund til at have et særligt fokus på fremadrettet.

Således beskrives et behov for særligt fokus på en række forebyggende områder, herunder:

- Familiebehandling
- Støtte-/kontaktordninger for det enkelte barn.
- Aflastningsmodeller for diagnosticerede børn og unge med f.eks. ADHD
- Udvikling af kontaktpersonkorpset. Det er vigtigt, at personalet i kontaktpersonkorpset besidder forskellige kompetencer i forhold til de enkelte børns behov.
- Unge familier med behov for støtte til forældrefunktionen
- Tidlig indsats i forhold til gravide
- Spædbørnsområdet. Tidlig vurdering af en helhedsorienteret løsning for familien.

	Aflastning	Døgnophold for familier
Antal børn på venteliste	44 børn	0
Gennemsnitlig ventetid (i uger)	5-20 uger*	0

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet 2009

* For de børn, der venter, svinger den gennemsnitlige ventetid blandt kommunerne fra 5 til 20 uger.

Ventetid

Det fremhæves af kommunerne, at der er lange ventetider for institutionsaflastning. Dette har fået visse kommuner til at satse på aflastningsfamilier, men det har vist sig at være særdeles vanskeligt at finde egnede aflastningsfamilier, særligt i forhold til handicappede børn. Ligeledes i forhold til regionale aflastningstilbud for børn med ADHD og svær autisme er der væsentlige ventetider. I ventetiden etableres eks. aflastningsordninger i eget hjem (§41).

De nordjyske kommuner har generelt registreret en uændret anvendelse af forebyggende foranstaltninger i 2009 i forhold til 2008. Dog har visse kommuner registreret en vækst inden for familiebehandling og støtte-/kontaktpersonordninger i forhold til børn og unge.

Der fremhæves på området vanskeligheder med at finde kvalificerede familier til at tage imod aflastningsbørn samt vanskeligheder med at få pladser på de kommunale familiebehandlingsinstitutioner. Derudover understreges det af flere kommuner, at der opleves en stigende kompleksitet i sagerne inden for det forebyggende område.

Udviklingen skal ses i forhold til en stor stigning i anvendelsen af forebyggende foranstaltninger fra 2007 til og med 2008.

4.2.3: Anbringelser af børn og unge

Efter bestemmelserne i §§ 52 og 58 i lov om social service kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at sørge for, at de nødvendige anbringelsessteder er til rådighed. Anbringelsesstederne kan eksempelvis være døgninstitutioner, familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder.

Overordnet udvikling

Af redegørelserne fremgår det, at størstedelen af de nordjyske kommuner – som tilfældet i 2008 og 2007 – har registreret en stigning i antallet af anbringelser.

Kommunerne uddyber i redegørelserne, at stigningen særligt gør sig gældende for:

- Spædbørn
- Dyre anbringelser
- Anbringelser i familiepleje og opholdssteder

Anbringelser på døgninstitution, kost- og efterskoler fremhæves dog af enkelte kommuner som (bevidst) faldende.

Professionelle plejefamilier

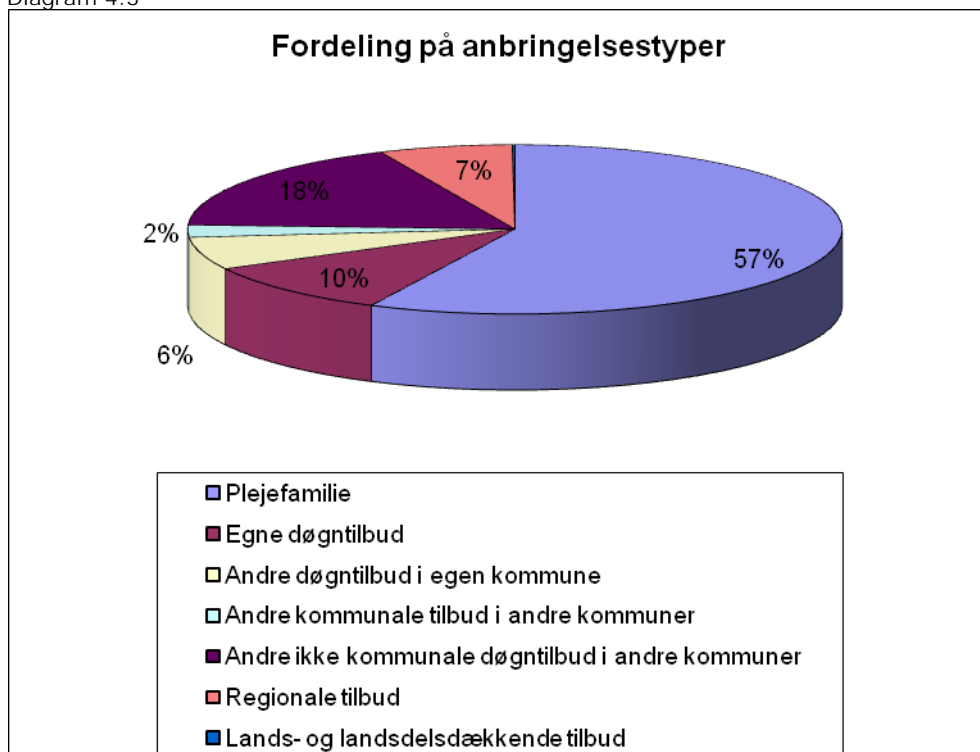
En anden kommune oplyser, at det er politisk godkendt, at der opnormeres ved rekruttering af professionelle plejefamilier, der ligeledes skal udgøre en effektiv foranstaltningstype til de unge, der tidligere indgik de private institutioner. Anbringelsesbilledet kan derfor siges at være i ændring, hvilket henføres til at være funderet i forskning, historie og refleksion. Effekten i 2009 har dog ikke været særlig synlig.

Fordeling på anbringelsesformer

Af nedenstående skema ses statistik over de enkelte kommuners anvendelse af anbringelsesformer i 2009.

Diagram 4.3

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. 2009.

9 ud af 11 kommuner har besvaret spørgsmålene vedr. fordeling på anbringelsestyper

Af ovenstående diagram illustreres det, at anbringelse i plejefamilier er den langt mest udbredte anbringelsesform i Region Nordjylland. Ligeledes benyttes i relativt stort omfang andre ikke kommunale tilbud i andre kommuner (eks. private tilbud) samt kommunens egne døgntilbud.

Mønstret i anvendelsen af anbringelsesformer er stort set uændret ift. 2008, dog med en mindre stigning i anvendelsen af regionale tilbud fra 4% i 2008 til 7% i 2009. Tilsvarende ses et mindre fald i anvendelsen af andre kommunale tilbud i andre kommuner samt i andre døgntilbud i egen kommune.

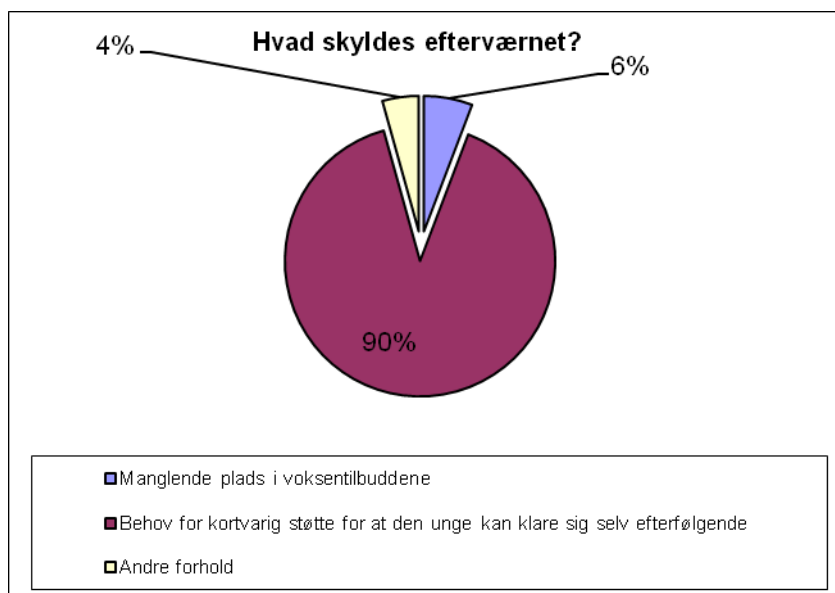
Ventetid

Kun i alt 3 børn og unge angives af kommunerne som værende på venteliste til en anbringelse. Langt hovedparten af kommunerne anfører i deres redegørelse, at de ikke finder det problematisk med ventelisterne på dette område, og at det kan være vanskeligt at opgøre ventetider mv., idet der vurderes konkret i den enkelte sag. Enkelte kommuner oplyser dog, at der er rift om Regionens pladser, hvilket kan give ventetid på netop disse pladser.

Efterværn

Kommunerne angiver, at i alt 203 unge nordjyder (9 ud af 11 kommuner har besvaret) er i døgnophold eller på anbringelsessted efter efterværnsbestemmelsen (§ 76).

Diagram 4.4

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet 2009.

9 ud af 11 kommuner har besvaret.

Kommunerne oplyser, som det ses af ovenstående diagram, at anvendelsen af efterværnsbestemmelserne i langt hovedparten af tilfældene skyldes, at den unge har behov for kortvarig støtte for at den unge kan klare sig selv efterfølgende.

Områder med behov for særligt fokus

Der beskrives i redegørelserne en række områder, som kommunerne vurderer, at der er grund til at have særligt fokus på inden for anbringelsesområdet. Herunder fremhæves nedenstående fokusområder:

- Interne forretningsgange
- Stort udgiftspres
- Kvantitativ og kvalitativ udvikling af egne institutioner og alternative anbringelsesformer
- Netværk og støtte til unge, der flytter i egen bolig
- Akutte anbringelser, særligt dyre enkeltsager
- Anbringelser af unge mellem 14 og 17 år
- Gravide og unge mødre
- Effektmåling

Derudover fremhæves det, at der er særligt behov for et fokus på overgangen mellem barn/voksen – efterværn (voksenparagraffer). Når en anbragt ung fylder 18 år, er det ofte en anden kommune, der skal træffe beslutning om fortsat anbringelse. Kommunerne tolker efterværnsbestemmelserne meget forskelligt, og det opleves ofte at kommuner, som har anbragt unge i kommunen, sender sagen tilbage til selvsamme kommune som ny handlekommune ved det 18. år. Typisk er der indstillet til efterværn, selvom den unges vanskeligheder er så massive, at det i stedet drejer sig om særlig støtte efter voksenparagraffer. Dette indebærer, at den unges sag kommer til at "vandre" fra den ene Børn og Ungeafdeling til den anden, derefter til voksenafdelingen og der opstår ofte tvist omkring refusion mv.

På anbringelsesområdet har størstedelen af de nordjyske kommuner – lige som det var tilfældet i 2008 og 2007 – registreret en fortsat stigning i antallet af anbringelser.

Stigningen gør sig særligt gældende for:

- Spædbørn
- Dyre anbringelser
- Anbringelser i familiepleje og opholdssteder

Kommunerne vurderer generelt, at der ikke er ventelisteproblematikker på området – nogle kommuner bemærker dog, at det kan være vanskeligt at opgøre ventetider på dette område.

4.2.4: Sikrede og særligt sikrede institutioner

Ingen af de nordjyske kommuner eller Region Nordjylland er driftsherre for sikrede eller særligt sikrede institutioner.

Anvendelse af sikrede institutioner

Af kommunernes redegørelser fremgår det, at 2 ud af 11 nordjyske kommuner i 2009 har haft unge på en sikret institution (max. 11 unge i alt). De resterende kommuner oplyser, at de enten ikke har haft behov for pladser på en sikret institution eller ikke har kunnet få plads i de få tilfælde, hvor der har været behov. Der er i disse tilfælde i stedet anvendt eksempelvis socialpædagogiske opholdssteder.

Efter udskrivning

Efter udskrivning fra en sikret institution anbringes den unge typisk i direkte forlængelse heraf i en døgnanbringelse, eksempelvis et socialpædagogisk opholdssted.

Opsummerende har 2 ud af de 11 nordjyske kommuner haft unge anbragt på en sikret institution i 2009, hvilket er et fald ift. 2008, hvor 3 kommuner havde unge anbragt på en sikret institution. Der opleves blandt kommunerne ikke nævneværdige udfordringer på området.

Kapitel 5: Udviklingen inden for voksenområdet

På voksenområdet skal Udviklingsrådet følge en række tilbud til personer mellem 18 og 67 år, der tidligere blev varetaget af amtskommunerne.

Misbrugsbehandling og genoptræning Bo- og dagtilbud

De berørte områder er bl.a. behandlingstilbudene på misbrugsområdet og forskellige former for vedligeholdelses- og genoptræning.

Udviklingsrådet skal endvidere se på, om der som følge af kommunalreformen er sket ændringer i forhold til de bo- og dagtilbud, som personer med nedsat funktionsevne får tilbudt. En række af disse tilbud overgik ved kommunalreformen fra amtskommunerne til kommunerne, og der er efterfølgende tilbud, som er overgået fra regional drift til kommunal drift.

Hjælpe midler mv.

På hjælpemiddelområdet – herunder biler og boligindretning – skal Udviklingsrådet følge med i, om der som følge af kommunalreformen er sket ændringer, som har fået betydning for brugerne.

Tilskudsordninger, ledsageordninger mv.

Udviklingsrådet skal desuden følge anvendelsen af de tilskudsordninger, som kan benyttes af personer med nedsat funktionsevne til personlig og praktisk hjælp samt de ledsageordninger og kontaktpersonordninger, som målgruppen har mulighed for at benytte.

5.1: Konklusion og rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for voksenområdet, hvortil Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Botilbud

På botilbudsområdet kan det konstateres, at der blandt hovedparten af de nordjyske kommuner er ventetid for at få et botilbud, hvor samlet set 110 nordjyske borgere i 2009 ventede (68 i 2008). Der er dermed sket en stigning i antallet af borgere, der venter på et botilbud.

Ventetiden ses hovedsageligt inden for gruppen af sindslidende og psykisk handicappede lige som det var tilfældet i 2008. Kommunerne vurderer dog generelt, at det i de tilfælde, hvor der er ventetider, skyldes særlige individuelle forhold for den enkelte borger. Ventetiderne er typisk et udtryk for, at der ventes på det "helt rigtige" botilbud, og at der enten er iværksat foranstaltninger i hjemmet eller ventetidstilbud.

I 2009 havde 55 % af kommunerne (45 % i 2008) borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud, hvor i alt 26 personer (32 personer i 2008) var indskrevet. Udviklingen viser, at flere kommuner i 2009 ift. 2008 havde borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud – dog var færre personer omfattet.

Mere end halvdelen af de nordjyske kommuner har i 2009 oprettet nye botilbud på området.

Rådet har noteret sig, at en stor del af kommunerne har oprettet nye botilbud i 2009 og at ventetiden således bl.a. kan skyldes, at der er ønske om at få plads i disse tilbud.

Behandlings-
tilbud og
misbrug

På området for behandlingstilbud og misbrug ses det, at langt størstedelen af de nordjyske kommuner i 2009 - i tråd med udviklingen i 2008 – har registreret en stigende anvendelse af tilbuddene inden for voksenområdet. Stigningen henføres i vid udstrækning til socialpædagogisk bistand (§ 85). Regionen har samtidig konstateret en fortsat nedgang – ift. 2008 – i kommunernes træk på Misbrugscentrets ydelser, herunder særligt alkoholdøgntilbuddet i Vrå og dagbehandlingstilbuddene.

I redegørelserne fra 2007 oplyste mere end halvdelen af kommunerne, at der ikke var sket ændringer inden for brugen af behandlingstilbud og kun 2 kommuner havde registreret en svag stigning. Det må således konstateres, at stigningen inden for området først er registreret fra 2008.

Det skal bemærkes, at de nordjyske kommuner har besluttet at hjemtage misbrugsområdet i 2011. Dermed overtager kommunerne ansvaret for specialrådgivningen til borgerne. Der pågår i øjeblikket en proces om overdragelse af misbrugsområdet.

Udviklingsrådet anbefaler, at der rettes fokus på, om der på misbrugsområdet fortsat vil være de tilbud til rådighed, som borgerne har behov for.

5.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen inden for voksenområdet

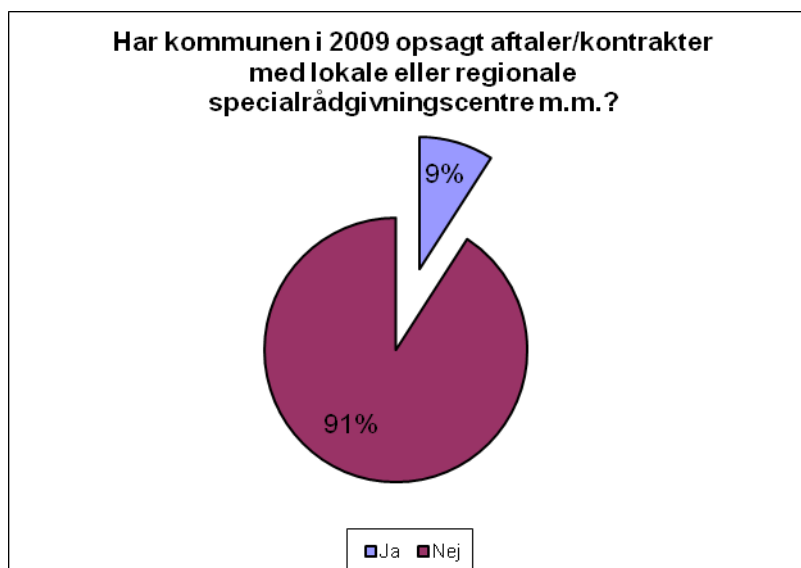
I det følgende beskrives og analyseres udviklingen inden for voksenområdet i region Nordjylland.

**Hvor anvendes
tilbuddene?**

Kommunerne er i deres redegørelser blevet anmodet om at oplyse om kommunerne henholdsvis har overtaget tilbud fra Region Nordjylland eller har bedt Regionen om at drive tilbud, som kommunen selv har drevet tidligere.

I nedenstående diagram illustreres andelen af kommuner, der har opsagt aftaler/kontrakter på voksenområdet.

Diagram 5.1.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. 2009.

Som det fremgår af diagrammet har 9% af kommunerne, svarende til en enkelt nordjysk kommune opsagt aftaler/kontrakter på voksenområdet.

Af redegørelserne oplyses det, at de opsagte aftaler vedrører substitutionsbehandling vedr. personer i stofmisbrug samt udredningsopgaver vedr. personer, der søger behandling for misbrugsproblematikker. Behovet for specialrådgivning forventes i denne sammenhæng at blive dækket via egen forvaltning.

Ingen nordjyske kommuner har i 2009 bedt regionen om at overtage driften af tilbud, der tidligere var drevet af kommunerne.

5.2.1: Botilbud

Kapitel 20 i lov om social service indeholder bestemmelser om botilbud til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller til personer med særlige sociale problemer. Reglerne i lov om social service om botilbud omfatter alene forsyningsansvaret vedrørende boligdelen. Den hjælp og støtte, der i øvrigt er brug for, dækkes gennem bestemmelserne i lov om social service om personlig pleje, socialpædagogisk bistand, ledsagelse, behandling, beskyttet beskæftigelse, samværs- og aktivitetstilbud med videre. De botilbud, som er etableret efter lov om social service, er ikke omfattet af lejeloven.

Med kommunalreformens ikrafttræden den 1. januar 2007 overgik det samlede myndigheds-, forsynings- og finansieringsansvar til kommunerne. Kommunen kan opfylde sit forsyningsansvar ved at købe pladser hos andre leverandører.

For de tilbud, som er omfattet af regionens forsyningsforpligtigelse skal der indgås en rammeaftale, se nærmere herom i kapitel 3 i denne redegørelse. Samtlige kommunale og regionale tilbud samt godkendte opholdssteder er registreret i tilbudsdata-basen.

Udover tilbud efter lov om social service, kapitel 20, omfatter voksenområdets botilbud også de særlige plejehjem efter lov om social service § 192, som er en overgangsbestemmelse. Kommunerne kan ikke – efter kommunalreformens ikrafttræden – opføre plejehjem og beskyttede boliger efter lov om social service.

Midlertidige botilbud

Langt hovedparten af de nordjyske kommuner redegør for, at der generelt ikke er sket nævneværdige ændringer i anvendelsen af foranstaltningerne vedrørende midlertidige botilbud

Længerevarende botilbud

Hovedparten af kommunerne har ligeledes registreret en uændret anvendelse af længerevarende botilbud. Aalborg Kommune gør opmærksom på, at der inden for kommunen er sket en massiv overflytning fra § 108 tilbud til tilbud efter Almenboligloven (ifm. gennemførelsen af en Masterplan på Handicapområdet).

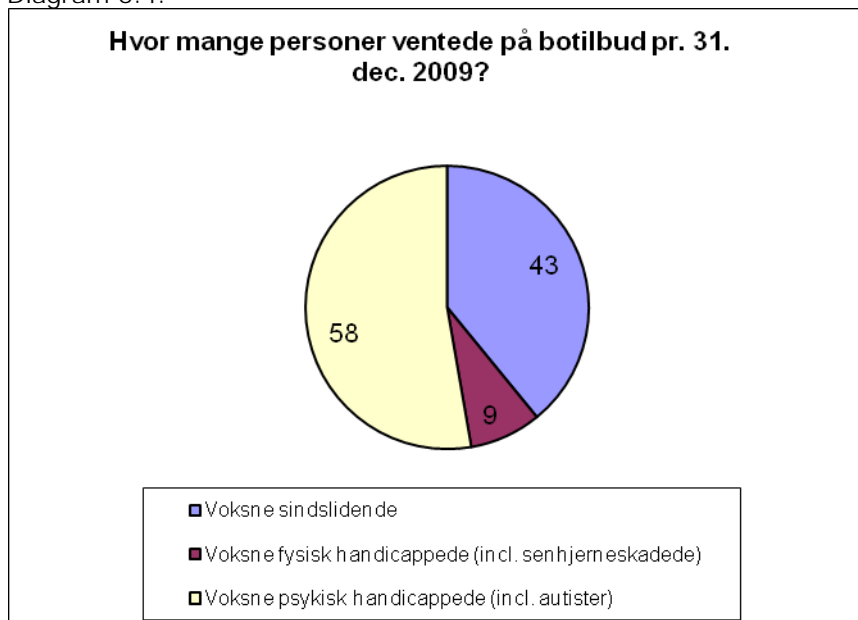
Af kommunernes redegørelser fremgår det desuden, at der pr. 31. dec. 2009 i alt var indskrevet 1696 personer (1815 personer i 2008) i botilbud efter serviceloven i de nordjyske kommuner.

Ventetid mv.

I det følgende redegøres for ventetider samt anvendelsen af botilbud i region Nordjylland. Opgørelsen af ventetider og fordelingen på målgrupper vil blandt andet kunne vise, om der er tilstrækkelig kapacitet af botilbud på de respektive områder.

Af nedenstående diagram illustreres det, hvor mange personer, der venter på et botilbud efter serviceloven, fordelt på de nordjyske kommuner.

Diagram 5.4.

Kilde: Kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet vedr. 2009.

Af de kommunale redegørelser fremgår antallet af personer, der pr. 31. dec. 2009 ventede på at få et botilbud. I alt 110 nordjyske borgere (68 i 2008) ventede pr. 31. dec. 2009 på et botilbud, fordelt på 43 voksne sindslidende (37 i 2008), 9 fysisk handicappede (4 i 2008) samt 58 voksne psykisk handicappede (27 i 2008).

Bemærkninger til ventetider

Af kommunernes redegørelser oplyses det:

- At nogle af de borgere, der står på venteliste, venter på at få plads andetsteds end der, de i dag bor.
- At ventelister opstår der, hvor en borger eller pårørende ønsker et specifikt sted i kommunen

- At enkelte kommuner har haft ledige pladser i kommunens egne tilbud til handicappede og sindslidende.
- At der generelt ikke er ventelister på området, men at der kan forekomme ventetider, når der er tale om specielle behov hos en borger, der betyder, at der skal gives et meget konkret tilbud.
- At der, for alle der står på venteliste, er iværksat foranstaltninger i hjemmet, eller etableret ventetidstilbud

Personer under 50 år i plejehjemstilbud

Kommunerne er endvidere blevet anmodet om i deres redegørelser at angive, hvor mange personer under 50 år, som er indskrevet i de almindelige plejehjemstilbud i kommunen, der er målrettet ældre plejetrængende. Oplysningen formodes at kunne give en pejling af, hvorvidt der er oprettet og anvendt tilstrækkelig kapacitet af specialiserede tilbud til borgere med behov for støtte efter serviceloven.

Af redegørelserne vedr. 2009 fremgår det, at godt halvdelen (knap halvdelen i 2008) (3/4 af kommunerne i 2007) af de nordjyske kommuner, svarende til ca. 55 %, i 2009 havde personer under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud.

For 2009 er det oplyst, at i alt 26 personer (32 personer i 2008) var indskrevet i almindelige plejehjemstilbud. I 2007 var antallet i alt 37 personer i region Nordjylland.

Der ses dermed en lille stigning ift. 2008 i antallet af kommuner, der anvender almindelige plejehjemspladser frem for mere specialiserede tilbud til personer under 50 år. Imidlertid er færre borgere placeret i plejehjemstilbuddene.

Nye botilbud i 2009

Som det konstateres i ovenstående, er der i en stor del af de nordjyske kommuner ventetid på et botilbud. I det følgende beskrives de tiltag, som kommunerne oplyser at have oprettet i 2009.

Af kommunernes redegørelser til Udviklingsrådet fremgår det, at 55 % af kommunerne har oprettet nye botilbud i 2009.

Diagram 5.5

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009

De nye botilbud omfatter blandt andet:

- Udvidelse af antallet af boliger til sindslidende.
- Etablering af botilbud til unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, som forventes senere at skulle have et permanent botilbud
- Udvidelse af botilbud til personer med psykisk lidelse i alderen 18-35 år
- Oprettelse af tilbud til unge med sociale og emotionelle handicaps.

Opsummerende kan det konstateres, at der blandt hovedparten af de nordjyske kommuner er ventetid for at få et botilbud, hvor samlet set 110 nordjyske borgere i 2009 ventede (68 i 2008). Der er dermed sket en stigning i antallet af borgere, der venter på et botilbud.

Ventetiden ses hovedsageligt inden for gruppen af sindslidende og psykisk handicappede. Kommunerne vurderer dog generelt, at det i de tilfælde, hvor der er ventetider, skyldes særlige individuelle forhold for den enkelte borger. Ventetiderne er typisk et udtryk for, at der ventes på det "helt rigtige" botilbud, og at der enten er iværksat foranstaltninger i hjemmet eller ventetidstilbud.

I 2009 havde 55 % af kommunerne (45 % i 2008) borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud, hvor i alt 26 personer (32 personer i 2008) var indskrevet. Udviklingen viser, at flere kommuner i 2009 ift. 2008 havde borgere under 50 år indskrevet i almindelige plejehjemstilbud – dog var færre personer omfattet.

Mere end halvdelen af de nordjyske kommuner har i 2009 oprettet nye botilbud på området.

5.2.2: Behandlingstilbud og misbrugsområdet

Behandlingstilbud inden for det sociale område kan inddeles i 2 områder, dels stofmisbrugsområdet og dels andre tilbud af behandlingsmæssig karakter.

Misbrugsbehandling

Kommunalbestyrelserne er forpligtet til at tilbyde behandling af stofmisbrugere (lov om social service § 101), et tilbud skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelse til kommunen med anmodning om at komme i behandling. Stofmisbrugeren har ret til at vælge mellem offentlige og godkendte private behandlingstilbud. Den medicinske behandling af stofmisbrugere sker efter sundhedslovens regler. Der skal således være en tæt sammenhæng mellem den sociale og den medicinske indsats.

Der skal ligeledes tilbydes behandling af stofmisbrugere under 18 år. Ud over den egentlige behandling kan ydelser efter lov om social service §§ 83 og 85 have betydning i forbindelse med et behandlingsforløb.

Anden behandling

Behandlingstilbud efter lov om social service kan ydes efter bestemmelserne i §§ 85, 86 og 102. Udgangspunktet for behandling er, at det sædvanlige behandlingssystem efter sundhedsloven skal anvendes, men der kan være borgere med så alvorlige handicaps, sindslidelser, misbrug og lignende, som kræver en særlig indsats eller særlig indretning af behandlingstilbuddet.

Efter § 85 ydes der tilbud om socialpædagogisk træning. Efter § 86 ydes tilbud om genoptræning og vedligeholdelsestræning. Tilbud om behandling efter § 102 omhandler speciel behandlingsmæssig bistand på grund af særlige behov.

Den overordnede udvikling

Af redegørelserne fremgår det, at langt størstedelen af de nordjyske kommuner i 2009 - i tråd med udviklingen i 2008 – har registreret en stigende anvendelse af tilbuddene inden for voksenområdet. Stigningen henføres i vid udstrækning til socialpædagogisk bistand (§ 85). Regionen har samtidig konstateret en fortsat nedgang – ift. 2008 – i kommunernes træk på Misbrugscentrets ydelser, herunder særligt alkoholdøgntilbuddet i Vrå og dagbehandlingstilbuddene.

I redegørelserne fra 2007 oplyste mere end halvdelen af kommunerne, at der ikke var sket ændringer inden for brugen af behandlingstilbud og kun 2 kommuner havde registreret en svag stigning. Det må således konstateres, at stigningen inden for området først er registreret fra 2008.

De nordjyske kommuner har besluttet at hjemtage misbrugsområdet i 2011. Dermed overtager kommunerne ansvaret for specialrådgivningen til borgerne. Der pågår i øjeblikket en proces om overdragelse af misbrugsområdet. Regionen uddyber med, at der i øjeblikket - i regi af den administrative styregruppe – arbejdes på en solidarisk afviklingsplan for Misbrugscentret. Planen skal sikre, at området overgår til kommunal drift i et tempo, der sikrer, at medarbejdere fastholdes og overdrages, således at tilbuddene fortsat kan tilbydes borgere i på det kvalitetsniveau, der er gældende i det nuværende tilbud.

Behov for særligt fokus

Kommunerne har i deres redegørelser udpeget en række områder inden for misbrugsområdet, som de vurderer, at der bør rettes et særligt fokus på:

- Dobbeldiagnose, herunder misbrugere med sindslidelser samt misbrugere med ADHD
- Udviklingshæmmede ældre
- Dobbeldiagnoser
- Autismeområdet
- Ældre med psykiatriske lidelser
- Utilpassede unge med manglende identitet og lav selvfølelse

Misbrugsbehandling til unge under 18 år

I alt 3 kommuner har i sin redegørelse redegjort for antallet af unge under 18 år visiteret til misbrugsbehandling. Således var i alt 251 unge pr. 31. december 2009 visiteret til misbrugsbehandling efter servicelovens §101, stk. 3.

Til sammenligning oplystes i 2008 om i alt 74 unge og i 2007 17 unge. Tallene må dog tages med et stort forbehold, idet det har været meget vekslende hvor mange kommuner, der har besvaret spørgsmålet.

Opsummerende ses det, at langt størstedelen af de nordjyske kommuner i 2009 - i tråd med udviklingen i 2008 – har registreret en stigende anvendelse af tilbuddene inden for voksenområdet. Stigningen henføres i vid udstrækning til socialpædagogisk bistand (§ 85). Regionen har samtidig konstateret en fortsat nedgang – ift. 2008 – i kommunernes træk på Misbrugscentrets ydelser, herunder særligt alkoholdøgntilbuddet i Vrå og dagbehandlingstilbuddene.

I redegørelserne fra 2007 oplyste mere end halvdelen af kommunerne, at der ikke var sket ændringer inden for brugen af behandlingstilbud og kun 2 kommuner havde registreret en svag stigning. Det må således konstateres, at stigningen inden for området først er registreret fra 2008.

De nordjyske kommuner har besluttet at hjemtage misbrugsområdet i 2011. Dermed overtager kommunerne ansvaret for specialrådgivningen til borgerne. Der pågår i øjeblikket en proces om overdragelse af Misbrugsområdet.

5.2.3: Personlige hjælpeordninger

Personlig hjælpeordning

Personlige hjælpeordninger ydes fortrinsvis til yngre personer, der har behov for støtte til at bevare et aktivitetsniveau. For at få en personlig hjælpeordning skal den enkelte selv være i stand til at administrere ordningen og fungere som arbejdsgiver for hjælpere. Endelig skal der være tale om behov for hjælp, som ikke kan dækkes efter reglerne om personlig hjælp, omsorg og pleje.

Støtte- / kon- taktperson

Kommunen skal endvidere tilbyde hjælp i form af særlige kontaktpersoner efter lov om social service § 98 til personer, som er døvblinde. Endelig skal kommunen tilbyde støtte og kontaktpersoner til personer med sindslidelser, til personer med stof- og alkoholmisbrug og personer med særlige sociale problemer.

Overordnet udvikling

Af redegørelserne fremgår det, at hovedparten af de nordjyske kommuner ikke har registreret ændringer inden for området for kommunens brug af hjælpeordninger (§ 96).

Opsummerende kan det i forhold til de personlige hjælpeordninger konstateres, at der ikke er registreret nævneværdige ændringer i anvendelsen af hjælpeordningerne i enkelte kommuner. Udviklingen er i tråd med 2008, hvor dog enkelte kommuner havde registreret en mindre stigning på området.

5.2.4: Ledsageordning

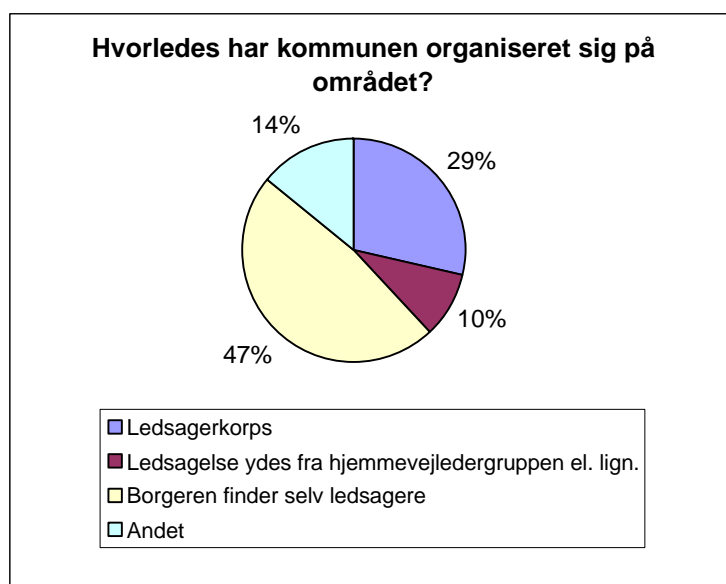
Ledsagelse efter lov om social service § 97 kan ydes til personer mellem 18 og 67 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet. Personer, der opfylder betingelserne for at få ledsagelse har ret til 15 timer pr. måned. Formålet med ledsagelse er at medvirke til normalisering og integration i samfundet og skal ses som et led i bestræbelserne på at øge handicappedes mulighed for selvstændighed, valgfrihed og ansvar for egen tilværelse.

Overordnet udvikling

De nordjyske kommuner oplyser i redegørelserne generelt om en uændret anvendelse af ledsageordningen i 2009 ift. de forudgående år 2008 og 2007. Kun en enkelt kommune har registreret en mindre stigning i anvendelsen af denne ordning.

Nedenstående diagram viser, hvorledes kommunerne i 2009 år har organiseret sig på området for ledsageordningen.

Diagram 5.7

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009

Som det ses af diagram 5.7 har kommunerne i 2009 hovedsageligt organiseret området via ledsagerkorps eller ved at borgeren selv finder ledsagere. Der ses ift. 2008 en mindre forskydning fra ledsagerkorps til øget anvendelse af ordningen, hvor borgeren selv finder ledsagere, jf. udviklingsrådets redegørelse vedr. udviklingen i 2008.

Opsummerende kan det i forhold til ledsageordningen konstateres, at der ikke er sket nævneværdige ændringer i anvendelsen af ledsageordningen.

5.2.5: Dagtilbud

Dagtilbud

Der er på dagtilbudsområdet ikke sket de store ændringer med kommunalreformen. Der er generelt tale om et område, som ikke er præget af ventetider, idet borgeren får plads ved behov, eventuelt som overbelægning på det aktuelle aktivitetssted eller i den beskyttede beskæftigelse.

Samværstilbud

For så vidt angår samværstilbud driver kommunerne en del væresteder for handicappede, psykiatribrugere og unge udsatte. En lang række af disse væresteder drives af frivillige organisationer med støtte fra kommune, ofte i kombination med rådgivningscentre.

Overordnet udvikling

Samtlige de nordjyske kommuner oplyser, at der ikke har været nævneværdige ændringer på området for dagtilbud.

Ventetid

I kommunernes redegørelser for 2009 oplyses det, at der generelt ikke er ventetider på området. Udviklingen er i tråd med de tidligere år 2008 og 2007.

Opsummerende kan det for dagtilbudsområdet konstateres, at der ikke har været nævneværdige ændringer på området for dagtilbud i 2009 lige som de forudgående år 2008 og 2007.

Kapitel 6: Udviklingen inden for specialundervisning

På specialundervisningsområdet følges udviklingen efter Folkeskoleloven, Lov om Specialundervisning og Lov om uddannelse til unge med særlige behov.

Specialundervisningsområdet består bl.a. af den almindelige specialundervisning. Dette område er der ikke fokuseret på i denne redegørelse, idet der dels ikke er sket ændringer af opgaven i forbindelse med kommunalreformen, dels har Undervisningsministeriet de nødvendige oplysninger til at danne sig et overblik over området.

Udviklingsrådet ser derimod på specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden (tidligere kaldet Vidtgående Specialundervisning). Her udgør støtten mere end 12 timer ugentligt. Støtten kan ske som enkeltintegrerede forløb, som undervisning i specialklasser eller på specialskoler. For alle afgørelser på området er der klageadgang til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning.

Specialundervisning for voksne er tilbud, der er målrettet personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning. Undervisningen har til formål at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen.

Tilbuddet skal kunne medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Eksempler på specialundervisning for voksne kan være specialundervisning, der afhjælper eller begrænser virkningerne af deltagerens funktionsnedsættelse, eksempelvis træning i at anvende et stemmestyret EDB-udstyr.

Specialundervisning til voksne ordblinde er overgået til staten, der tilbyder denne i VUC regi, og således ikke omfattet af redegørelsen.

Der kan klages til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning over afgørelser på området.

Pr. 1. august 2007 fik kommunerne pligt til at tilbyde et 3-årigt uddannelsesprogram, der sammensættes individuelt, til alle unge med særlige behov.

Målgruppen er udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, eksempelvis autister, unge med psykiske lidelser, unge med erhvervet hjerneskade og sentudviklede.

Tilbuddet er alene for unge, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse med specialpædagogisk støtte. Det kan bestå af elementer fra daghøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler, erhvervsskoler, værksteder, praktikophold osv.

Formålet er, at den unge skal få en så selvstændig voksertilværelse som muligt. Afgørelser på området kan påklages for Klagenævnet for vidtgående specialundervisning.

6.1: Konklusion og Rådets anbefalinger

I det følgende konkluderes på udviklingen inden for specialundervisningsområdet, hvortil Udviklingsrådet fremlægger sine anbefalinger og forslag til den fremtidige indsats på området.

Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

På området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden ses det:

- At der i 2009 - ift. 2008 – kan konstateres en mindre stigning i andelen af nordjyske kommuner, der anvender specialklasser til elever med udviklingsforstyrrelser samt elever med sociale og miljøbetingede vanskeligheder.
- At 30 % af de nordjyske kommuner har hjemtaget elever fra andre kommuners specialskoler/specialklasser. Hjemtagelserne begrundes overvejende med nærhedsprincip/forældreønske.
- At 30% af kommunerne i 2009 har haft ventetid på tilbud inden for området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Til sammenligning havde 60% af kommunerne ventetid på denne type specialundervisning i 2008, hvormed der ifølge kommunernes egne oplysninger blev ventet i væsentligt færre kommuner i 2009 end i 2008.
- At Region Nordjylland gør opmærksom på en fortsat tendens til stigning i målgruppen af børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser.

Udviklingsrådet bemærker, at kommunerne ifm. redegørelserne for 2008 understregede, at der manglede statistisk materiale og forskning på området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden, således at der kan foretages sammenligninger kommunerne imellem. Udviklingsrådet er ikke bekendt med, at dette materiale er tilvejebragt efterfølgende. Det manglende datagrundlag gør det vanskeligt at konkludere på udviklingen inden for området.

Udviklingsrådet anbefaler, at der på området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden skabes et overblik over, hvilket statistisk materiale, der vil være nødvendigt med henblik på at tilvejebringe et overblik og et sammenligningsgrundlag for kommunerne.

Specialundervisning for voksne

På området for undervisning af voksne med behov for specialundervisning ses der i forhold til organiseringen af området en forskydning fra 2008 til 2009 mod at væsentlig flere kommuner anvender en kombination af tilbud i egen og i andre kommuner, frem for udelukkende at anvende egne eller udelukkende andres tilbud.

Udviklingen i 2009 kan således være et udtryk for, at kommunerne dels i højere grad opretter egne tilbud, og dels i højere grad anvender hinandens tilbud.

Region Nordjylland supplerer til denne udvikling, at der i 2009 ift. 2008 ligeledes er tale om en fortsat nedgang i brugen af Taleinstituttets ydelser. Dette har medført, at der i 2009 er truffet beslutning om at nedjustere budgettet på Taleinstituttet gældende for

Ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov

2010, idet efterspørgslen på Taleinstituttets ydelser i 2009 har afvejet fra den budgettede efterspørgsel.

For så vidt angår tilbud efter Lov om Ungdomsuddannelser til unge med særlig behov kan det konstateres, at der er sket en meget stor stigning i anvendelsen af uddannelsesstilbuddet med 340 elever i 2009 (198 elever i 2008 og 63 elever i 2007). Kommunerne vurderer desuden bredt, at tilbuddet om denne type ungdomsuddannelse fungerer særdeles godt for de unge, der har særlige behov.

Hovedparten af de visiterede til ungdomsuddannelsen tilhører målgrupperne; generelle indlæringsvanskeligheder og udviklingsforstyrrelser men også elever med psykiske vanskeligheder visiteres til uddannelsen. Samme anvendelsesmønster gjorde sig gældende i 2008.

Udviklingsrådet noterer sig den positive udvikling for anvendelsen af ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov. Rådet anbefaler samtidig, at der fastsættes krav til indholdet i uddannelsen, således at det sikres, at indholdet har størst mulig relevans for den enkelte elev.

Organisering af området

6.2: Beskrivelse og analyse af udviklingen

Kommunerne beskriver generelt et status quo på specialundervisningsområdet i 2009. Kun en enkelt nordjysk kommune angiver i sin redegørelse, at kommunen i 2009 har op sagt aftaler/kontrakter på specialundervisningsområdet med lokale eller regionale specialrådgivningscentre m.m.

Bevæggrunden for denne kommune har været en økonomisk besparelse. Behovet for specialrådgivning forventes fremadrettet at blive tilgodeset i en kombination af egen forvaltning og øget brug af VISO.

Klagenævnet for Vidtgående specialundervisning

Af Klagenævnets rapport vedr. 2009 fremgår det, at Klagenævnet på landsplan i 2009 modtog i alt 616 klagesager inden for specialundervisningsområdet. Nævnet modtog i 2008 i alt 562 sager – stigningen er størst inden for ungdomssager, hvor antallet af indkomne klagesager steg fra 46 sager i 2008 til 81 sager i 2009. Klagenævnet vurderer, at stigningen har baggrund i, at Lov om ungdomsuddannelser til unge med særlige behov nu er implementeret i kommunerne.

Særlige udfordringer med reformen

Kommunerne er i forbindelse med redegørelserne for 2009 blevet anmodet om at angive om – og i givet fald hvilke – særlige udfordringer, som kommunalreformen har medført for den enkelte kommune.

Diagram 6.1.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Halvdelen de nordjyske kommuner vurderer, at der i kommunen – i forbindelse med kommunalreformen - er lokale forhold, som udgør særlige udfordringer på specialundervisningsområdet. I den sammenhæng peges bl.a. på nedenstående forhold:

- Der har været for få tilbud at overtage fra amtet hvormed afhængigheden af nabokommunernes tilbud har været for stor.
- At få hensynet til økonomi og behov til at forenes. Budgettet for 2007 – som var fastsat for lavt ift. de reelle udgifter – har dannet udgangspunkt for de efterfølgende budgetter.
- Kommuner, der pga. geografien er tyndt befolket i visse områder eller er geografisk placeret i udkanten af regionen, har langt til specialiserede tilbud.

6.2.1 Socialpædagogisk bistand til førskolebørn

Der er i de nordjyske kommuner ikke sket ændringer på specialundervisningsområdet for så vidt angår den socialpædagogiske bistand til førskolebørn. Det hverken i visitationen eller i tilrettelæggelse af tilbudene.

Flere kommuner har imidlertid øget indsatsen i forhold til sårbare børn og unge ved at udbygge tilbudene i nærområderne samt sikre sammenhæng mellem det generelle og det forebyggende arbejde.

Klagenævnets rapport

Klagenævnet for vidtgående specialundervisning har på landsplan modtaget ni sager om specialpædagogisk bistand ved et af de mere specialiserede tilbud drevet af regionerne, fem af disse sager er realitetsbehandlet, to af de ni sager blev afsluttet ved, at kommunen genoptog sagen og opnåede enighed med forældrene. Klagenævnet opretholdt kommunens afgørelse i de 2 af de realitetsbehandlede sager og omgjorde afgørelserne i tre sager. De sidste to sager blev afvist.

Klagenævnet påpeger, at der i småbørnssagerne gælder et skærpet krav om skriftlighed også selvom kommunen imødekommer forældrenes anmodning. Klagenævnet har ikke regionsopdelte oplysninger vedrørende småbørnsområdet.

6.2.2 Almindelig specialundervisning

Den almindelige specialundervisning foregår på de fleste folkeskoler. Ansvar for resourceforbruget i forbindelse med specialundervisningen er præget af den enkelte skoles pædagogiske grundlag med vægt på den enkelte elevs behov.

Den almindelige specialundervisning vil kun blive behandlet af udviklingsrådet i helt særlige tilfælde, idet området ikke er ændret med kommunalreformen.

6.2.1: Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden

Nogle elever har vanskeligheder, som ligger ud over de muligheder, som kan rummes inden for den almindelige specialundervisning. Det kan være elever, som har adfærdsproblematikker, psykiatriske diagnoser eller elever med udviklingsforstyrrelse.

Den udvidede specialundervisning kan foregå som enkeltintegrerede forløb og som undervisning i specialklasser eller i specialskoler. Støtten udgør mere end 12 timer ugentligt.

Klagenævnets rapport

Klagenævnet har vedr. nordjyske kommuners specialundervisning modtaget 38 klager vedrørende specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Af disse er 12 blevet realitetsbehandlet i 2009 og i 9 tilfælde har nævnet omgjort kommunens afgørelse. I Nordjylland vedrører klagerne 6 kommuner.

Hovedårsagen (22% af de afsluttede sager) til klagerne var afslag på støtte i den overvejende del af undervisningstiden. På landsplan vedrører 22 % af klagerne piger mens drenge udgør 78 %. Den hyppigst forekomne (ca. 21%) diagnose/henvisningsårsag er vanskeligheder forbundet med ADHD/ADD.

Kommunerne er i deres redegørelser blevet spurgt til, hvilke typer af tilbud de anvender til de respektive målgrupper inden for den specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden.

Målgrupper

Målgrupperne er opdelt som:

- Generelle indlæringsvanskeligheder
- Udviklingsforstyrrelser
- Sociale og miljøbetingede vanskeligheder
- Læse- og skrivevanskeligheder
- Hørevanskeligheder
- Synsvanskeligheder
- Bevægelsesvanskeligheder
- Psykiske vanskeligheder
- Andre

Tilbudstyper

Tilbudstyperne er opdelt som:

- Enkeltintegrerede ordninger
- Specialklasserække(r)
- Specialskole(r)
- Andre kommuners specialklasser
- Andre kommuners specialskoler
- Landsdelsdækkende tilbud

I nedenstående skema ses en fordeling på hvilke tilbudstyper, der anvendes til de respektive målgrupper – tallene er opgjort i den procentdel af kommunerne, som anvender den givne tilbudstype fordelt på målgrupperne.

Skema 2

Til hvilke målgrupper anvender kommunen følgende tilbud om specialundervisning

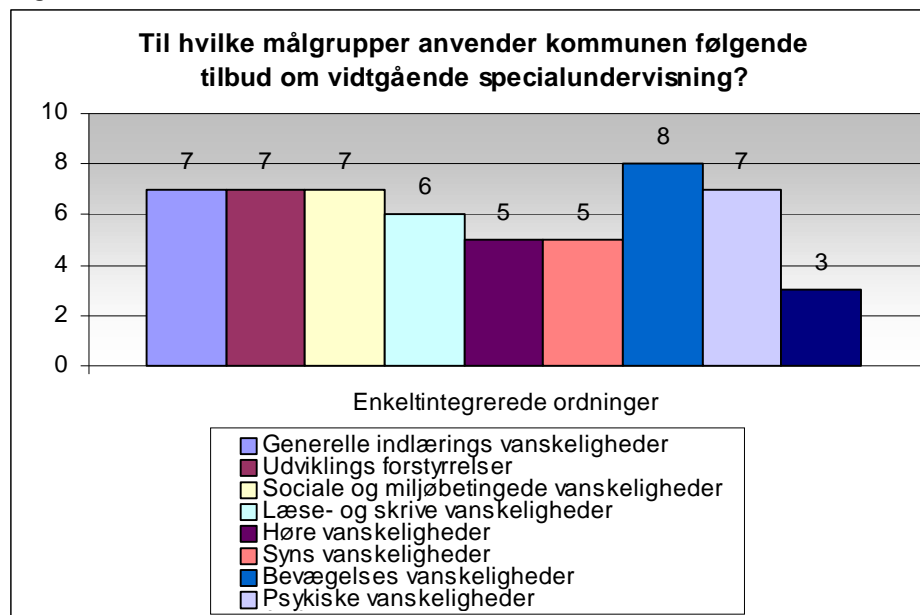
	Generelt indlæring	Udv.forstyrrelser	Soc. og miljø	Læse- og skrive	Høre	Syn	Bevæge	Psykiske	Andet
Enkeltintegrerede ordn.	64%	64%	64%	55%	45%	45%	73%	64%	27%
Specialklasserække(r)	82%	82%	82%	45%	0%	9%	18%	55%	9%
Specialskole(r)	18%	27%	18%	0%	18%	9%	9%	27%	0%
Andre komm. specialklasser	55%	55%	18%	27%	9%	0%	36%	27%	9%
Andre komm. Specialskoler	27%	45%	9%	0%	0%	9%	18%	27%	0%
Landsdelsdækkende tilbud	9%	9%	0%	0%	55%	55%	0%	9%	0%
Andre	0%	0%	0%	0%	9%	0%	0%	0%	0%

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Oplysningerne fra ovenstående skema uddybes i det efterfølgende.

Diagram 6.2.

Enkeltintegrerede ordninger

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Det ses af ovenstående skema, at omkring halvdelen af kommunerne anvender enkeltintegrerede ordninger til samtlige målgrupper inden for området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden.

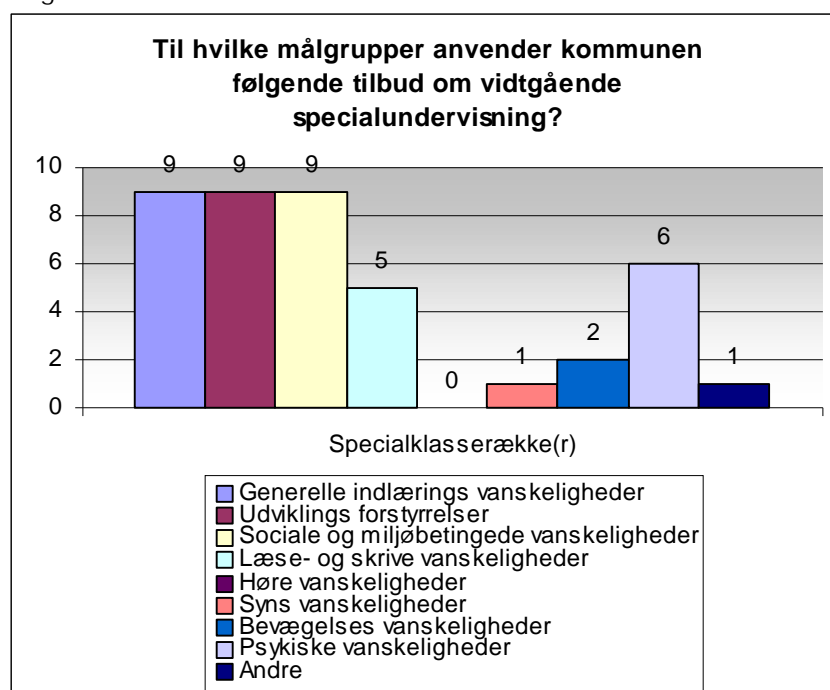
Af kommunernes redegørelser fremgår det i øvrigt hvilke bevæggrunde, kommunerne vurderer ligger bag valget om at anvende enkeltintegrerede ordninger. Det begrundes heri, at anvendelsen af enkeltintegrerede ordninger langt overvejende vælges ud fra enten nærhedsprincippet eller forældrenes ønske. Kun en enkelt kommune angiver økonomiske grunde, som en del af årsagen til anvendelse af enkeltintegrerede ordninger.

Det kan konstateres, at såvel anvendelsesmønstret inden for enkeltintegrerede ordninger, som bevæggrundene for at anvende enkeltintegrerede ordninger er helt i tråd med mønstret fra 2008.

(Egne) specialklasseræk-
ker

I nedenstående diagram 6.3 illustreres det til hvilke målgrupper, kommunerne anvender egne specialklasser.

Diagram 6.3.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

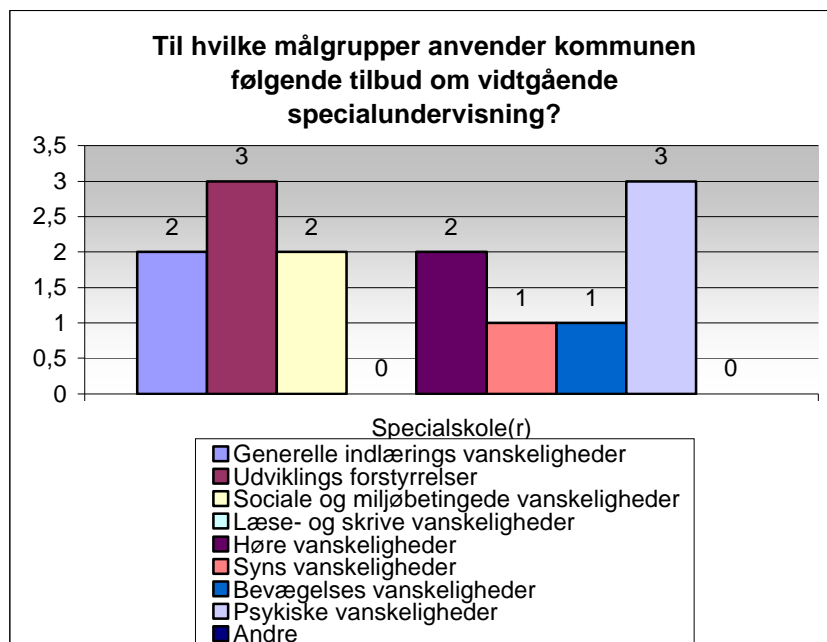
Langt hovedparten af de nordjyske kommuner anvender egne specialklasser til elever med generelle indlæringsvanskeligheder, elever med udviklingsforstyrrelser samt sociale og miljøbetingede vanskeligheder. Ligeledes anvendes specialklasser af ca. halvdelen af kommunerne til elever med psykiske vanskeligheder samt læse- og skrivevanskeligheder. Der ses i 2009 - ift. 2008 - en mindre stigning i andelen af nordjyske kommuner, der anvender specialklasser til elever med udviklingsforstyrrelser samt sociale og miljøbetingede vanskeligheder.

Af redegørelserne fremgår det, at langt hovedparten af kommunerne begrundet valg af anvendelsen af egne specialklasser ud fra først og fremmest forældrenes ønske samt nærhedsprincippet. To kommuner angiver, at økonomiske årsager er en del af vurderingen.

(Egne) specialskoler

I nedenstående diagram 6.4 illustreres, til hvilke målgrupper kommunerne anvender tilbud på egne specialskoler.

Diagram 6.4.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

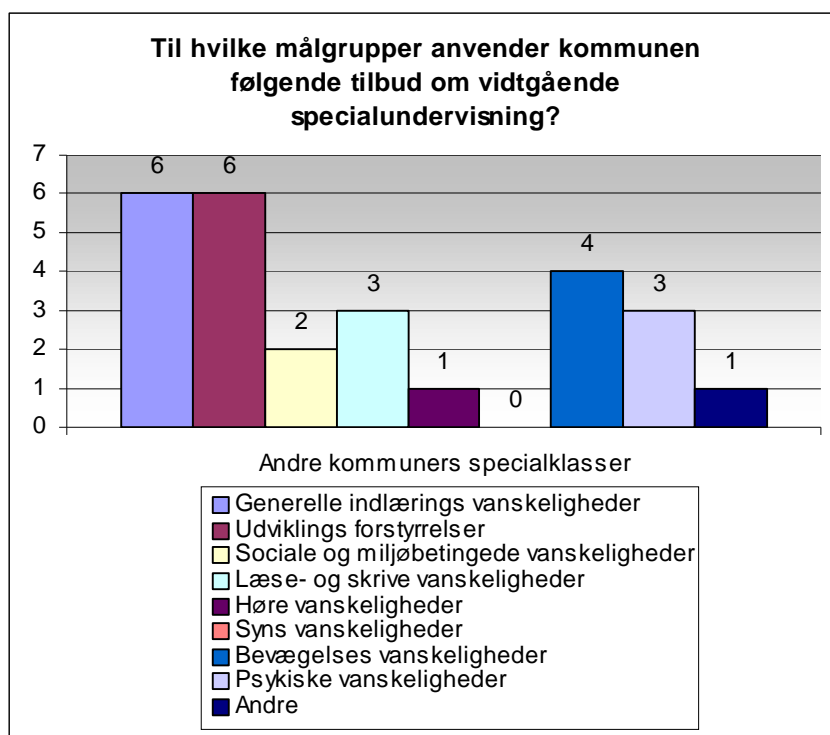
Som det ses af ovenstående anvendes egne specialskoler hyppigst til elever med udviklingsforstyrrelser og psykiske vanskeligheder. Specialskolerne anvendes dog kun af et fåtal af de nordjyske kommuner. Udviklingen er stort set i tråd med anvendelsen i 2008.

Kommunerne angiver i deres redegørelser, at bevæggrundene for ovenstående anvendelsesmønstre hovedsageligt er for at imødekomme forældrenes ønske (80 % af kommunerne) samt at specialskolerne har det mest specialiserede tilbud (60 % af kommunerne), mens årsagerne ligeledes henføres til nærhedsprincip samt at barnet passer godt ind i målgruppen.

Andre kommuners specialklasser

I nedenstående diagram 6.5 illustreres, til hvilke målgrupper kommunerne anvender andre kommuners specialklasser.

Diagram 6.5.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

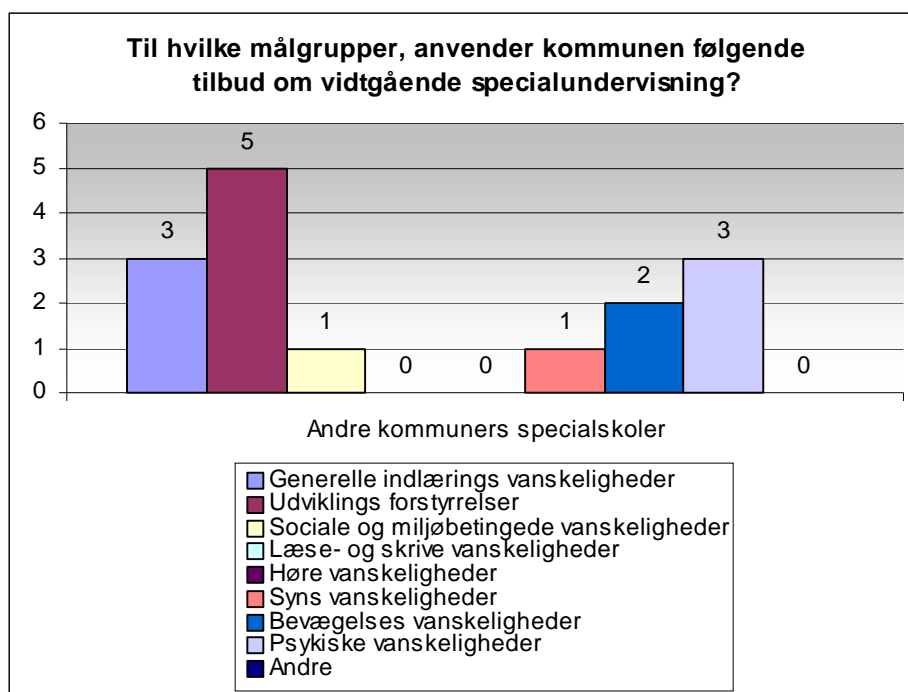
Som illustreret i ovenstående anvender kommunerne hovedsageligt specialklasser i andre kommuner til elever med generelle indlæringsvanskeligheder eller udviklingsforstyrrelser, men også til elever, der har bevægelsesvanskeligheder. Udviklingen er stort set i tråd med 2008.

Kommunerne har i redegørelserne oplyst, at årsagerne ligeligt fordeles på; forældrenes ønske, at det er det mest specialiserede tilbud og at barnet passer godt ind i målgruppen.

Andre kommuners specialskoler

I nedenstående diagram 6.6 illustreres, til hvilke målgrupper kommunerne anvender tilbud andre kommuners specialskoler.

Diagram 6.6.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Som illustreret i ovenstående diagram anvendes andre kommuners specialskoler hovedsageligt til elever med henholdsvis udviklingsforstyrrelser, generelle indlæringsvanskeligheder samt psykiske vanskeligheder. Anvendelsesmønstret er stort set det samme som i 2008.

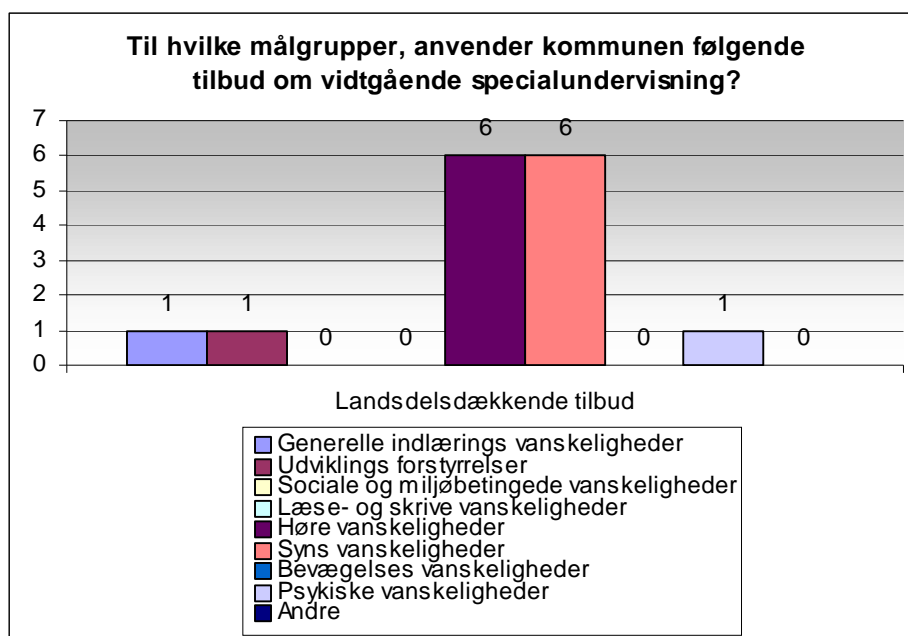
Årsagerne til at kommunerne vælger at anvende tilbud på andre kommuners specialskoler henføres til; forældrenes ønske, at det er det mest specialiserede tilbud samt at barnet passer godt ind i målgruppen.

Lands- og landsdækkende tilbud

Region Nordjylland er driftsherre for Aalborgskolen og Døvblindecentret, som er lands- og landsdækkende.

Aalborgskolen henvender sig til børn, unge og voksne med høretab. Døvblindecentret er et helhedstilbud til børn, unge og voksne med medfødt døvblindhed.

Diagram 6.7.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

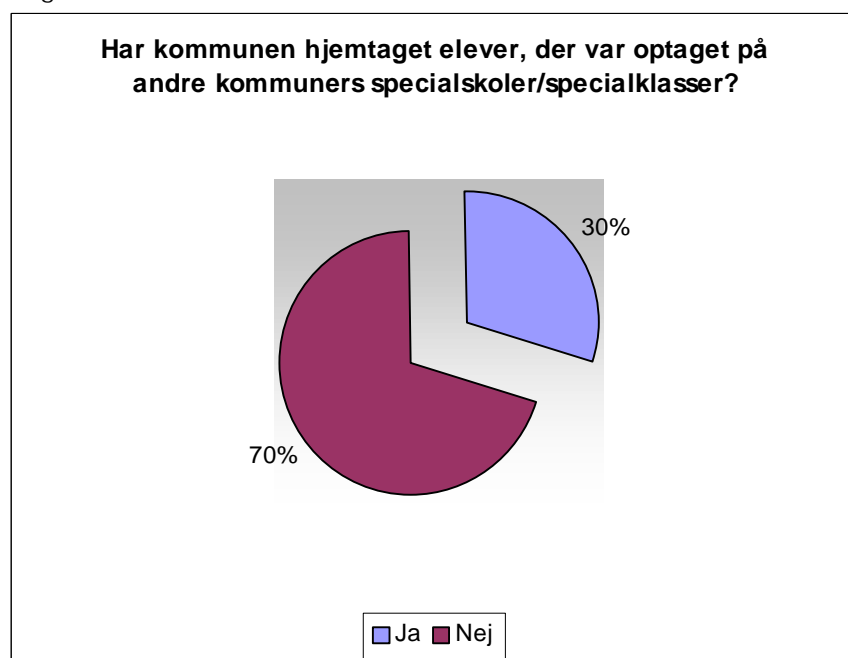
Som illustreret i ovenstående anvendes de landsdækkende tilbud til elever med hørevanskeligheder eller synsvanskeligheder og i begrænset omfang til læse- og skrivevanskeligheder, generelle indlæringsvanskeligheder samt udviklingsforstyrrelser.

Kommunerne anfører, at et lands- eller landsdelsdækkende tilbud anvendes som følge af at det er det mest specialiserede tilbud og at det er forældrenes ønske.

Hjemtagelser

Kommunerne er i deres redegørelser blevet anmodet om at angive, hvorvidt den enkelte kommune har hjemtaget elever, der var optaget på andre kommuners specialskoler/specialklasser. Svarene er illustreret i nedenstående diagram.

Diagram 6.8.

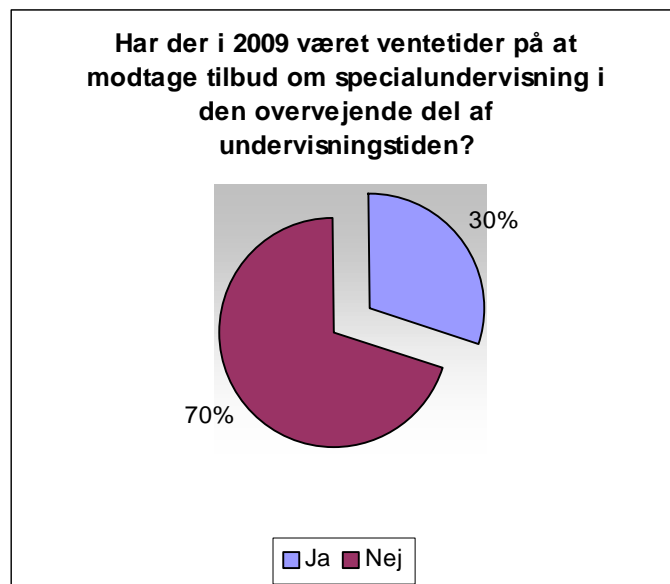

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Som det fremgår af ovenstående, har 30 % af kommunerne hjemtaget elever fra andre kommuners specialskoler/specialklasser. Bevæggrundene herfor angives langt overvejende at være som følge af forældrenes ønske, men også nærhedsprincippet angives at ligge til grund for beslutningen.

Ventetid

Diagram 6.10.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Som det fremgår af ovenstående oplyser 30% af kommunerne, at der har været ventetid¹² på tilbud inden for området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Til sammenligning havde 60% af kommunerne ventetid på denne type specialundervisning i 2008.

Bemærkninger til ventetider

Enkelte kommuner bemærker til ventetiderne,

- At der er mangel på pladser både i egen og nabokommunernes tilbud.
- At systemernes maksimale kapacitet udnyttes

I kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2008 blev det bemærket, at der i høj grad mangler statistisk materiale og forskning på området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden, således at der kan foretages sammenligninger kommunerne imellem. Udviklingsrådet er ikke bekendt med, at der skulle være tilvejebragt et tilstrækkeligt statistisk materiale efterfølgende, hvilket fortsat gør det vanskeligt at udtale sig konkret om kapacitet og ventetider på området.

Regionens bemærkninger

Regionen fremhæver, at der på undervisningsområdet for børn og unge med høretab ses en fortsat tendens til en stigning i målgruppen med yderligere funktionsnedsættelser. Dette underbygger – ifølge Regionens – nødvendigheden af at opretholde den specialiserede faglighed og fleksibilitet, der er på de nuværende tilbud samt et fremadrettet fokus på, hvorledes de nuværende fagligt specialiserede kompetencemiljøer fastholdes. Regionen gjorde deslige opmærksom på tendensen med stigningen inden for børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser i sin redegørelse fra 2008.

¹² Ventetid defineres som tiden fra borgeren er visiteret til et tilbud (dvs. fra afgørelsen er truffet) og indtil borgeren starter i tilbudet.

Det kan konstateres, at 30 % af de nordjyske kommuner har hjemtaget elever fra andre kommuners specialskoler/specialklasser. Hjemtagelserne begrundes overvejende med nærhedsprincip/forældreønske.

30% af kommunerne oplyser endvidere, at der i 2009 har været ventetid på tilbud inden for området for specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden. Til sammenligning havde 60% af kommunerne ventetid på denne type specialundervisning i 2008, hvormed der ifølge kommunernes egne oplysninger er ventedes i væsentligt færre kommuner i 2009 end i 2008.

Regionen gør opmærksom på en fortsat tendens til stigning i målgruppen af børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser.

6.2.2: Undervisning af voksne med behov for specialundervisning

Myndighedsansvaret for den kompenserende specialundervisning (efter undervisningspligtens ophør) til personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse blev med kommunalreformen placeret i kommunerne, undtaget tilbud til ordblinde, som blev placeret i VUC regi.

Kommunerne er blevet anmodet om at indberette statistiske oplysninger vedrørende antallet af deltagere i de forskellige tilbudstyper inden for området for undervisning af voksne med behov for specialundervisning, hvor der tilbydes tilbud til elever med følgende vanskeligheder:

- Læse- og stavevanskeligheder
- Bevægelsesvanskeligheder
- Synsvanskeligheder
- Hørevanskeligheder
- Tale-, stemme- og sprogvanskeligheder
- Sindslidelser
- Generelle vanskeligheder
- Erhvervet hjerneskade
- Udviklingsforstyrrelser
- Andet

Mangler valid statistik

Kommunerne gjorde i deres redegørelser til udviklingsrådet i 2008 opmærksom på, at der i kommunerne ikke fandtes valid statistik på området for specialundervisning for voksne, hvormed antallet af elever og undervisningsforløb ikke kunne opgøres præcist.

Dette blev bl.a. forklaret med, at der inden for kategorierne; læse- og stavevanskeligheder, synsvanskeligheder, tale- og sprogvanskeligheder både afholdes kortere og længerevarende kurser og løbende visitation. Denne undervisning etableres typisk på de regionale institutter.

Endvidere oplystes det, at der inden for kommunens egne tilbud tilbydes undervisningsforløb af meget forskellig længde, og hvor der ikke er etableret en sammenhængende opgørelsesmetode og heraf ikke eksisterer valid statistik.

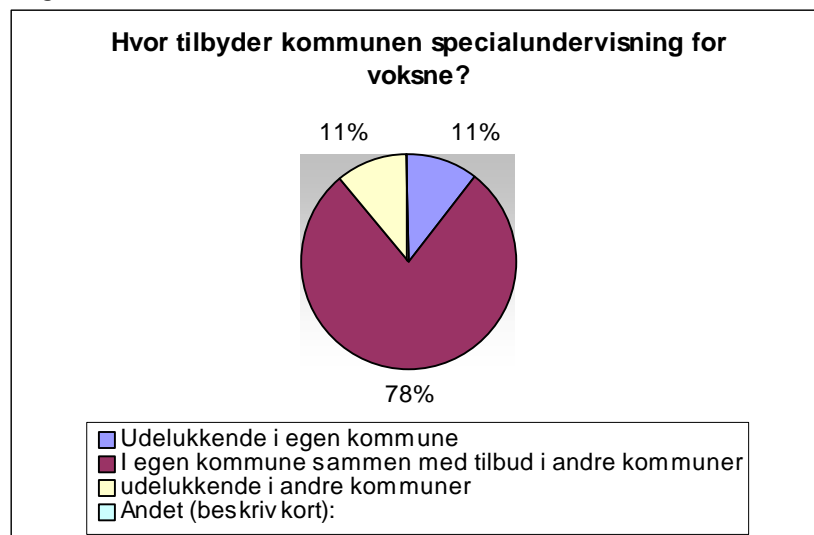
Desuden blev der gjort opmærksom på, at bevægelsesvanskeligheder for nogle kommuners vedkommende er indeholdt i gruppen erhvervet hjerneskade.

Idet udviklingsrådet ikke er bekendt med, at der i 2009 skulle være tilvejebragt en valid statistik for området, forudsætter udviklingsrådet, at området for voksen specialundervisning fortsat må tages med dette forbehold in mente.

I nedenstående diagram illustreres det, i hvilket omfang kommunerne benytter sig af henholdsvis; udelukkende tilbud i egen kommune, tilbud i egen kommune sammen med tilbud i andre kommuner og tilbud udelukkende i andre kommuner.

Organisering af voksenundervisningen

Diagram 6.11.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Som det ses af ovenstående diagram, tilbyder næsten 80 % (50 % i 2008) af kommunerne en kombination af tilbud i egen kommune sammen med tilbud i andre kommuner. Godt 10 % (30 % i 2008) af kommunerne hhv. anvender andre kommuners tilbud og godt 10% (20 % i 2008) tilbyder voksenspecialundervisning i egen kommune.

I forhold til organiseringen af voksenspecialundervisningsområdet ses således en forskydning fra 2008 til 2009 mod at væsentlig flere kommuner anvender en kombination af tilbud i egen og andre kommuner. Kun ca. 10 % af kommunerne, svarende til en enkelt kommune, anvender udelukkende tilbud i egen kommune, mens ligeledes en enkelt kommune kun anvender andre kommuners tilbud. Udviklingen i 2009 kan således være et udtryk for, at kommunerne dels i højere grad opretter egne tilbud, men ligeledes i højere grad anvender hinandens tilbud.

Regionens bemærkninger

Region Nordjylland oplyser, at der ift. 2008 er tale om en fortsat nedgang i 2009 i brugen af Taleinstituttets ydelser. Dette har medført, at der i 2009 er truffet beslutning om at nedjustere budgettet på Taleinstituttet gældende for 2010, idet efterspørgslen på Taleinstituttets ydelser i 2009 har afvejet fra den budgetterede efterspørgsel.

Klager

Af Klagenævnets rapport for 2009 fremgår det, at der i 2009 ikke blev indgivet klagesager inden for området for specialundervisning til voksne. I 2008 blev der indgivet klager vedr. 3 nordjyske kommuner (10 klager i alt).

Opsummerende ses det i forhold til organiseringen af voksenspecialundervisningsområdet en forskydning fra 2008 til 2009 mod at væsentlig flere kommuner anvender en kombina-

tion af tilbud i egen og andre kommuner, frem for udelukkende at anvende egne eller udelukkende egne tilbud.

Udviklingen i 2009 kan således være et udtryk for, at kommunerne dels i højere grad opretter egne tilbud, og dels i højere grad anvender hinandens tilbud.

Region Nordjylland supplerer til denne udvikling, at der i 2009 ift. 2008 ligeledes er tale om en fortsat nedgang i brugen af Taleinstituttets ydelser. Dette har medført, at der i 2009 er truffet beslutning om at nedjustere budgettet på Taleinstituttet gældende for 2010, idet efterspørgslen på Taleinstituttets ydelser i 2009 har afvejet fra den budgetterede efterspørgsel.

6.2.3: Uddannelse af unge med særlige behov

Fra skoleåret 2007/2008 trådte en særskilt lov i kraft, som giver unge med særlige behov ret til 3 års ungdomsuddannelse.

Overordnet udvikling

Af redegørelserne fremgår det, at langt hovedparten af kommunerne oplever en stigning i brugen af ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov. Stigningen ses hovedsageligt inden for gruppen af unge med autismespektrumforstyrrelser, herunder ADHD.

Stigningen begrundes bl.a. i et øget kendskab blandt forældre og institutioner til uddannelses tilbuddet.

Ligeledes vurderer kommunerne generelt, at tilbuddet om denne type ungdomsuddannelse fungerer særdeles godt for de unge, der har særlige behov.

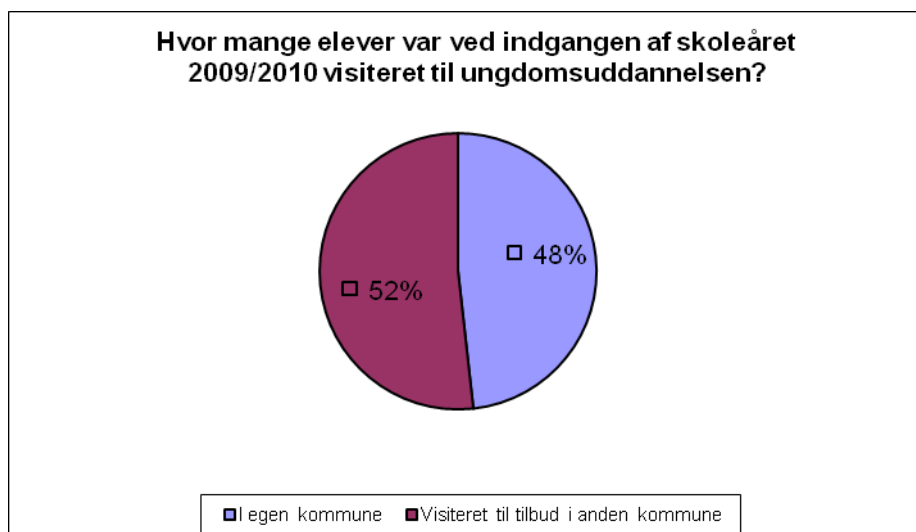
Antal elever

Af redegørelserne fremgår det, at der ved indgangen til skoleåret 2009/2010 i alt var visiteret 340 elever til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov i de nordjyske kommuner.

Til sammenligning oplyste kommunerne i de tidligere redegørelser at i alt 198 elever (2008) og 63 elever (2007) modtog undervisning efter Lov om ungdomsuddannelser. Der må derfor konstateres en væsentlig stigning i anvendelsen af ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

I nedenstående diagram illustreres fordeling mellem brug af tilbuddet i hhv. egen kommune og anden kommune.

Diagram 7.4.

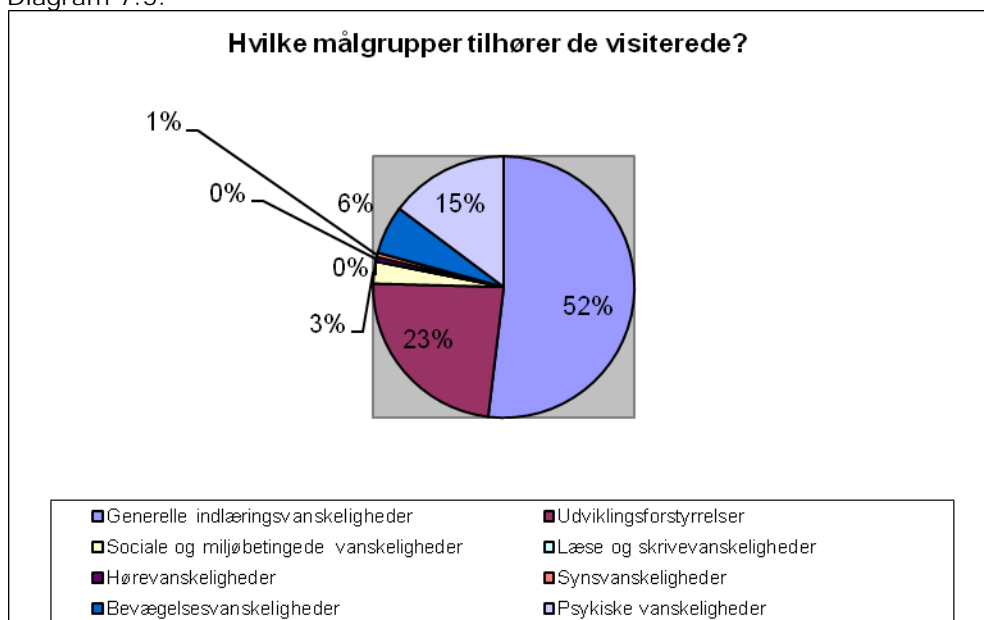

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Der ses af ovenstående diagram en stort set ligelig fordeling mellem kommunernes anvendelse af tilbud i hhv. egen og anden kommune.

Fordeling på målgrupper

Diagram 7.5.

Kilde: Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009.

Af diagrammet fremgår det, at hovedparten af de visiterede til ungdomsuddannelsen tilhører målgrupperne; generelle indlæringsvanskeligheder og udviklingsforstyrrelser men også elever med psykiske vanskeligheder visiteres til uddannelsen. Udviklingen er i tråd med anvendelsesmønsteret i 2008.

I de tilfælde, hvor kommunerne visiterer til et ungdomsuddannelsesstilbud i andre kommuner, angiver stort set alle kommuner, at dette vælges, når kommunen ikke selv har det rette tilbud, men også forældrenes ønske eller at en anden kommune har et mere specialiseret tilbud kan være årsagen. Godt en fjerdedel af kommunerne angiver, at de ikke selv har fået oprettet ungdomsuddannelsen.

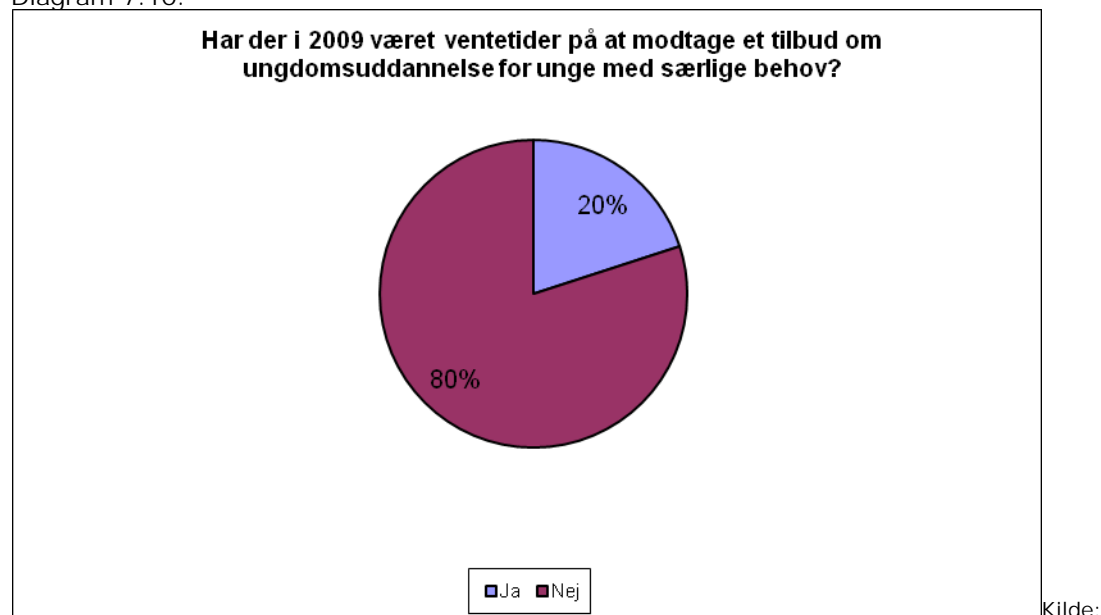
Døgntilbud

I redegørelserne oplyses det, at der blandt de i alt 340 optagne elever på ungdomsuddannelsen er 96 elever, som samtidig er indskrevet i et døgntilbud. Langt størstedelen af disse er indskrevet i døgntilbud i en anden kommune.

Ventetid

I nedenstående redegøres for ventetider¹³ ifm. ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov.

Diagram 7.10.

Kommunernes redegørelser til udviklingsrådet vedr. udviklingen i 2009. 10 ud af 11 kommuner har besvaret.

Som det ses af ovenstående diagram har der for 20 % af kommunernes vedkommende, svarende til 2 kommuner, i 2009 været ventetid på at modtage et tilbud om ungdomsuddannelsen. Ventetiden har imidlertid kun har omfattet meget få elever, og hvor der var tale om særlige forhold.

Klager

Af Klagenævnets rapport vedr. 2009 fremgår det, at der inden for ungdomsområdet på landsplan er sket en stigning i antallet af klagesager fra 46 sager i 2008 til 81 sager i 2009.

Af rapporten fremgår det desuden, at der vedr. to nordjyske kommuner er realitetsbehandlet i alt 3 klagesager vedr. Lov om ungdomsuddannelse til unge med særlig behov – ingen af disse klagesager har medført en omgørelse af sagen.

Klagerne til klagenævnet har på landsplan typisk været klager over afslag på tilbud om uddannelsen eller klager over indholdet i en ungdomsuddannelse. Indholdet af de nordjyske klager er ikke udspecificeret i Klagenævnets rapport.

Opsummerende vurderer langt hovedparten af kommunerne, at ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov er kommet rigtig godt i gang. Ligeledes vurderer kommunerne

¹³ Ventetid defineres som tiden fra borgeren er visiteret til et tilbud (dvs. fra afgørelsen er truffet) og indtil borgeren starter i tilbuddet.

generelt, at tilbuddet om denne type ungdomsuddannelse fungerer særdeles godt for de unge, der har særlige behov.

Hovedparten af de visiterede til ungdomsuddannelsen tilhører målgrupperne; generelle indlæringsvanskeligheder og udviklingsforstyrrelser men også elever med psykiske vanskeligheder visiteres til uddannelsen. Samme anvendelsesmønster gjorde sig gældende i 2008.

Kapitel 7: Særlige temaer

Indenrigs- og Socialministeriet og Undervisningsministeriet har den 15. januar 2010 i medfør af bekendtgørelse nr. 1004 af 26. oktober 2009 om udviklingsråd som led i kommunalreformen udmeldt følgende særlige temaer for udviklingsrådenes redegørelser for 2009:

- Det sociale område (Indenrigs- og Socialministeriet): Specialrådgivning – specialiseret rådgivning til borgere med særlige behov
- Specialundervisningsområdet (Undervisningsministeriet): Afspecialisering eller fastholdelse og udvikling af specialviden og kompetencer

Indenrigs- og Socialministeriets tema

Udviklingsrådet skal beskrive og vurdere, i hvilket omfang der er sket ændringer i specialrådgivningstilbuddene – i organiseringen og i tilbuddenes indhold.

Udviklingsrådene skal blandt andet fokusere på følgende:

- Om der er sket ændringer i op- eller nedadgående retning i antallet af specialrådgivningstilbud.
- Om der er planlagt nedlæggelse af eksisterende eller oprettelse af nye specialrådgivningstilbud.
- Hvilken betydning den specialrådgivning, borgere og kommuner kan modtage i regi af VISO, har haft for kommunernes egne specialrådgivningstilbud.
- I hvilket omfang kommunerne efterspørger og modtager specialrådgivning fra regionen.
- Hvordan kommunerne har organiseret sig i forhold til at kunne yde specialrådgivning, herunder om der er etableret tværfagligt kommunalt og/eller regionalt samarbejde om specialrådgivning.
- Om der er væsentlig forskel på, hvilken specialrådgivning borgerne får i de forskellige kommuner.

Undervisningsministeriets tema

Udviklingsrådene skal i behandlingen af det særlige tema på specialundervisningsområdet blandt andet fokusere på følgende:

- De regionale institutioners fremtidige rolle, herunder hvilket udviklingsperspektiv der er for de regionale institutioner i relation til udvikling af undervisningstilbuddene i kommunerne.
- Samarbejdet mellem PPR og de børnepsykiatriske afdelinger i relation til formidling af viden og koordinering af indsats og støtte.
- Erfaringer med inklusionsforsøg i kommunerne, særligt i relation til fastholdelse af specialviden og kompetencer.
- Udviklingen af specialiserede undervisningstilbud til ordblinde elever i folkeskolen, herunder oprettelse af for eksempel læseklasser, samt lærernes kompetencer og specialviden om blandt andet IT i forhold til ordblinde elever.

7.1 Specialrådgivning – specialiseret rådgivning til borgere med særlige behov

Udviklingsrådet skal i det følgende se nærmere på den specialiserede rådgivning til borgere med særlige behov.

Indledningsvist vil Rådet dog skitsere de centrale konklusioner på området;

Udviklingen i antallet af specialrådgivningstilbud

Ifølge de kommunale redegørelser er der generelt tale om status quo i antallet af specialrådgivningstilbud på såvel børn- og ungeområdet som voksenområdet.

Flere kommuner oplyser imidlertid at have udbygget specialrådgivningstilbud i eget regi eller at have planer herom.

VISO

Kommunerne har typisk organiseret sig således, at specialrådgivningen er blevet mere samlet inden for kommunen selv. Der er ligeledes nedsat netværksgrupper på specialområdet samt erfagrunder.

Kommunerne fremhæver, at VISO har spillet en væsentlig rolle som samarbejdspartner ifm. oprettelse af egne tilbud (eksempelvis i forhold til forældre med ADHD-børn). Ligeledes oplyser flere kommunerne at have fået specialviden og erfaring fra VISO, som kan anvendes i det daglige arbejde og i andre borgersager.

Efterspørgsel efter regionale specialrådgivningstilbud

Regionen oplyser, at selvom Regionens ingen forpligtelse har til at levere specialrådgivning til kommunerne, opleves der dog fortsat at være et behov i forbindelse med de mest komplekse sager. Regionen oplever, at kommunerne henvender sig bredt for at få specialrådgivning og hjælp til afklaring og konkretisering af den berørte borgers særlige problematikker og hvilken indsats, der mest hensigtsmæssigt bør iværksættes, herunder afklaring af om der er behov for et regionalt tilbud. Niveauet for henvendelser er ca. 25 pr. år.

Det er regionens vurdering, at behovet for specialrådgivning udspringer af, at der ikke er oparbejdet tilstrækkelig ekspertise i kommunerne til at løfte disse mest komplicerede sager.

Det skal bemærkes, at ikke alle kommuner i deres redegørelser har svaret direkte på det af ministeriet udmeldte tema. Hertil kommer, at de kommuner, der har svaret, ikke i alle tilfælde kommer omkring alle fokusområder inden for temaet. På børne- og ungeområdet har 7 ud af 11 kommuner – i det særlige felt i spørgeskemaet, der var reserveret hertil – redegjort for specialrådgivningen til borgere med særlige behov, som den ser ud i egen kommune. På voksenområdet har 10 ud af 11 kommuner redegjort herfor.

I en samlet vurdering af specialrådgivningen kan man med fordel inddrage oplysninger fra de kommunale og den regionale redegørelser i øvrigt, idet indberetningerne til udviklingsrådet i forvejen indeholdt enkelte spørgsmål, som berører temaet. Udviklingsrådet skal derfor også henvise til kapitel 4 og 5 i nærværende redegørelse.

Udviklingen i antal specialrådgivningstilbud

Ifølge de kommunale redegørelser er der generelt tale om status quo i antallet af specialrådgivningstilbud på såvel børn- og ungeområdet som voksenområdet.

Flere kommuner oplyser imidlertid om at have udbygget specialrådgivningstilbud i eget regi eller at have planer herom.

VISO's betydning for kommunernes egne specialrådgivningstilbud

Kommunerne er generelt meget tilfredse med kvaliteten af VISO's ydelser, der i en vis grad også anvendes i den efterfølgende sagsbehandling, jf. afsnit 3.2.2.

Kommunerne benytter sig generelt af VISO i sager, hvor egen fagekspertise ikke rækker, eller hvor der er behov for en ekstern vurdering af en situation eller borger.

Kommunerne fremhæver desuden at VISO har spillet en væsentlig rolle som samarbejdspartner ifm. oprettelse af egne tilbud (eksempelvis i forhold til forældre med ADHD-børn). Ligeledes oplyser flere kommunerne at have fået specialviden og erfaring fra VISO, som kan anvendes i det daglige arbejde og i andre borgersager.

Enkelte kommuner gør yderligere opmærksom på, at det er en udfordring for kommunen at kunne dække de specielle områder, da det er vanskeligt at rekruttere, fastholde og udvikle specialviden i den enkelte kommune. Det er samtidig meget sårbart med kun én specialist.

Kommunerne har typisk organiseret sig således, at specialrådgivningen er blevet mere samlet inden for kommunen selv. Der er ligeledes nedsat netværksgrupper på specialområdet samt erfagrupper.

Visse nordjyske kommuner (mindre kommuner) oplyser, at kommunen ikke har egne specialrådgivningstilbud og derfor er afhængig af at kunne trække på specialrådgivning udefra i særlige sager. En kommune oplyser i den sammenhæng, at voksenafdelingen ønsker fremadrettet at gøre brug af VISO, men endnu ikke har fået indkørt det som rutine endnu.

En af disse kommuner oplyser, at specialrådgivningen typisk hentes i Aalborg Kommune, hvor det før var regionen/amtet, men kommunalreformen har ikke ændret på brugen heraf, hvilket kommunen vurderer kan hænge sammen med, at det reelt i praksis er de samme videnspersoner og lokaliteter som tidligere.

Regionens største kommune, Aalborg Kommune oplyser, at kommunen har ansat 10 specialkonsulenter med stor viden om udviklingshæmmede, døve, hjerneskadede, specialtilbud udadreagerende, socialpsykiatri, autisme og ADHD. Teamet er sammensat af tidligere ansatte fra Nordjyllands Amt samt flere af de gamle kommuner. Aalborg kommune har desuden en jurist ansat med speciale inden for sociallovgivningen specifikt de specialiserede tilbud – ydelsen kan købes af de øvrige kommuner.

Efterspørgsel af specialrådgivningstilbud fra Region Nordjylland

Regionens bemærkninger

Regionen oplyser, at selvom Regionen ingen forpligtelse har til at levere specialrådgivning til kommunerne, opleves dog fortsat at være et behov i forbindelse med de mest komplekse sager. Regionen oplever, at kommunerne henvender sig bredt for at få specialrådgivning og hjælp til afklaring og konkretisering af den berørte borgers særlige problematikker og hvilken indsats, der mest hensigtsmæssigt bør iværksættes, herunder afklaring af om der er behov for et regionalt tilbud. Niveauet for henvendelser er ca. 25 pr. år.

Det er regionens vurdering, at behovet for specialrådgivning udspringer af, at der ikke er oparbejdet tilstrækkelig ekspertise i kommunerne til at løfte disse mest komplicerede sager. En årsag hertil vurderes blandt andet at være hyppig udskiftning af personale, hvorfor den specialiserede faglige viden må søges andet sted. Der er etableret faglige netværk på området, men det vurderes ikke, at dette er løsningen på denne problematik. Derimod oplever Region Nordjylland, at kontakten med de kommunale sagsbehandlere, i forbindelse med drøftelsen af de konkrete sager, er med til at understøtte det gode samarbejde, samt erfarings- og vidensudveksling på området.

Regionen oplever desuden, at der er forskel i kvaliteten af den specialrådgivning kommunerne tilbyder. Forskellen lader til at bero på dels kommunens størrelse, hvor mindre kommuner med færre sager på området har mindre ekspertise, dels hvordan kommunerne har organiseret handicapområdet.

På hjerneskadeområdet har hovedparten af de nordjyske kommuner taget konsekvensen af sagernes kompleksitet på området og etableret en hjerneskadekoordinatorfunktion i kommunen. Hjerneskadekoordinatorernes overordnede funktioner omfatter blandt andet at koordinere det enkelte forløb og skabe overblik over eksisterende tilbud og muligheder på kommunalt og regionalt niveau.

Regionen peger i øvrigt på, at Center for Døvblindhed og Høretab har en uændret efterspørgsel efter vejledning, men det opleves, at det er blevet sværere at finde et specifikt døvblindetilbud rundt omkring i landet. Det gælder både voksne og børn og er meget problematisk i forbindelse med skiftet fra barn til voksentilbud ved det 18. år.

På misbrugsområdet tilbyder Region Nordjylland - efter aftale med udvalgte kommuner - specialrådgivning/vejledning til kommunerne og borgere omkring misbrugsbehandling, både telefonisk og ved personlig henvendelse.

Kommunernes organisering – tværkommunale samarbejder

For så vidt angår kommunernes samarbejder med andre er denne del af temaet meget begrænset belyst i de kommunale redegørelser.

En enkelt kommune oplyser, at der er etableret tværkommunalt samarbejde med kommuner om tilsyn af private botilbud.

Kommunale forskelle

Det oplyses af en enkelt kommune, at der vil kunne være forskel fra kommune til kommune, men med netværksgrupper og erfagrupper vil forskellen blive mindre.

7.2 Afspecialisering eller fastholdelse og udvikling af specialviden og kompetencer

Ministerierne har udmeldt de særlige temaer 15. januar 2010, der har således ikke være mulighed for den grundige gennemarbejdning af temaerne i kommunerne. Udviklingsrådet har på baggrund af redegørelserne fra kommunerne og Regionen underopdelt temaet på de fokuspunkter, som Undervisningsministeriet pegede på.

Regionernes fremtidige rolle

Hovedparten af kommunerne ser en lokal forankret løsning af specialundervisningstilbuddene som fremtiden. Der er samtidig stor enighed om, at det er vigtigt at sikre, at viden på specialundervisningsområdet fastholdes og udvikles.

Regionen oplever et fald i efterspørgslen efter ydelser inden for Taleinstituttets område, hvilket flere kommuner i deres redegørelser forklarer med, at tilbuddene i stedet gives lokalt, ligesom der i enkelte kommuner er planer for en yderligere udbygning til udvidelse af lokale tilbud.

Regionen fremhæver, at der opleves en stigende kompleksitet, da de regionale institutioner, der varetager de højt specialiserede specialundervisningstilbud, i stadig højere grad ser brugere, der – udover den primære funktionsnedsættelse – har yderligere funktionsnedsættelser, herunder eksempelvis gennemgribende udviklingsforstyrrelser, fysiske handicaps, sjældne syndromer m.v.

Samarbejde mellem PPR og børnepsykiatrien

Kommunerne peger samstemmende på, at samarbejdet med børnepsykiatrien i høj grad er vanskeliggjort af, at der er ventetider på flere år. I øjeblikket indtages nyhenviste børn i 2015. Skal barnet udredes et andet sted i landet, vil der ofte ikke være mulighed for at samarbejde om udskrivningen.

Der er endvidere meget lille kapacitet til behandlende og rådgivende arbejde i psykiatrien efter diagnosticering. Derudover bevirker den manglende kapacitet i børnepsykiatrien, at der ikke er mulighed for at yde supervision og opkvalificering af PPR-personalets specialviden og kompetencer.

Inklusionsforsøg

Der arbejdes i en del af de nordjyske kommuner med forsøg på inklusion af børn med autismspektrumforstyrrelser samt generelle indlæringsvanskeligheder, herunder specialpædagogiske tilbud i tilknytning til folkeskolerne.

Tilbud til ordblinde

En stor del af kommunerne oplyser om, at der er udviklet specialiserede undervisningstilbud til ordblinde, herunder oprettelse af læseklasser for ordblinde. Eleven tilknyttes typisk et læseprojekt med støtte og undervisning fra den lokale skoles kompetencecenter. Hensigten er, at eleven skal være en integreret del af en almen klasse med mulighed for at modtage specialundervisning på klassen eller i en mindre gruppe uden for klassen.

Udviklingsrådet anbefaler, at der iværksættes initiativer til nedbringelse af ventetid i børnepsykiatrien samt at supervision til Pædagogisk Psykologisk Rådgivning prioriteres højt.

Det skal bemærkes, at ikke alle kommuner i deres redegørelser har svaret direkte på det af ministeriet udmeldte tema. Hertil kommer, at de kommuner, der har svaret, ikke i alle tilfælde kommer omkring alle fokusområder inden for temaet. I alt 8 ud af 11 kommuner har - i det særlige felt i spørgeskemaet, der var reserveret hertil - redegjort for afspecialisering eller fastholdelse og udvikling af specialviden og kompetencer på specialundervisningsområdet.

De regionale institutioners fremtidige rolle

Kommuner-
nes bemærk-
ninger

Hovedparten af kommunerne ser en lokal forankret løsning af specialundervisningstilbudene som fremtiden. Der er samtidig stor enighed om, at det er vigtigt at sikre, at viden på specialundervisningsområdet fastholdes og udvikles.

Regionens
bemærknin-
ger

Region Nordjylland driver specialundervisning på små specialeområder. Regionernes tilbud inden for specialundervisningen er kendetegnet ved en høj grad af kompleksitet og – i en vis udstrækning – en lav grad af hyppighed. Dette afstedkommer, at der fordres et tilpas stort befolkningsgrundlag for at fastholde og videreudvikle faglige og økonomisk bæredygtige tilbud.

Stigende
kompleksitet

Regionen fremhæver, at de regionale institutioner, der varetager de højt specialiserede specialundervisningstilbud, i stadig højere grad ser brugere, der – udover den primære funktionsnedsættelse – har yderligere funktionsnedsættelser, herunder eksempelvis gennemgribende udviklingsforstyrrelser, fysiske handicaps, sjældne syndromer m.v.

Fald i efter-
spørgslen ef-
ter Taleinsti-
tuttets ydel-
ser

Regionen oplyser, at der i 2009 samlet set har været en stigning i efterspørgslen efter ydelser på Institut for Syn og Teknologi og Høreinstituttet, mens der samlet set har været uændret efterspørgsel efter Taleinstituttets ydelser. En fjerdedel af regionens kommuner har helt eller delvist fravalgt højtspecialiserede ydelser på Taleinstituttet. Denne udvikling bekymrer regionen, som har et ønske om at fastholde kompetencen og den faglige bæredygtighed ved opgavevaretagelsen. Med en stor spredning af de højt specialiserede ydelser på specialundervisningsområdet, kan det fremadrettet blive vanskeligt at opretholde en tilstrækkelig faglig bæredygtighed ved opgavevaretagelsen. Regionen vurderer, at de højt specialiserede ydelser bør fortsat varetages af en organisation, hvortil der er tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til at sikre, at organisationen bevarer den faglige bæredygtighed med erfaring og rutine i opgavevaretagelsen.

Regionen fremhæver desuden, at det er centralt, at regionerne stadig har en væsentlig rolle i fremtiden i forhold til varetagelse af de mest specialiserede og fagligt sårbare specialundervisningstilbud inden for hørehandicapområdet.

Det forventes af flere kommuner, at nogle af Taleinstituttets tilbud fremover i højere grad vil blive varetaget af kommunen.

En kommune oplyser, at der planlægges en udbygning af de undervisnings- og rehabiliteringstilbud, som allerede nu ydes i kommunalt regi efter Lov om Specialundervisning for Voksne med ydelser efter Serviceloven. Kommunen vil i den sammenhæng arbejde på at udbygge de allerede eksisterende kompetencer på Specialskolen for Voksen Vendsyssel inden for undervisning af disse målgrupper, således at kommunen fra 2011 i stor udstrækning selv er i stand til at tilbyde borgerne den nødvendige undervisning. Kommunen har aftalt dialog med Taleinstituttet i Aalborg vedrørende et fremtidigt samarbejde, såle-

des at borgerne fra kommunen modtager den bedst mulige undervisning så tæt som muligt på nærmiljøet.

Samarbejde mellem PPR og de børnepsykiatriske afdelinger

Ventetid

Kommunerne peger samstemmende på, at samarbejdet med børnepsykiatrien i høj grad er vanskeliggjort af, at der er ventetider på flere år. I øjeblikket indtages nyhenviste børn i 2015. Skal barnet udredes andet sted i landet, vil der ofte ikke være mulighed for at samarbejde om udskrivningen.

Der er endvidere meget lille kapacitet til behandlende og rådgivende arbejde i psykiatrien efter diagnosticering. Derudover bevirker den manglende kapacitet i børnepsykiatrien, at der ligeledes ikke er mulighed for at yde supervision og opkvalificering af PPR-personalets specialviden og kompetencer.

Aalborg Kommune oplyser imidlertid om et tæt samarbejde mellem ledelsen af PPR og den ledende børnelæge på børnepsykiatrisk afdeling. Der arbejdes i dette regi bl.a. på at udvikle mere fleksible behandlingsforløb for de børn, der er indstillet til psykiatrien med henblik på at reducere ventelisterne. Derudover er der påbegyndt et samarbejde om et fælles uddannelsesforløb af udvalgte psykologer. PPR i Aalborg har desuden fået tildelt midler fra Fælles Skoleudvikling til et udviklingsarbejde omkring vidensdeling mellem undervisnings- og fritidstilbuddene til elever med autismespektrumforstyrrelse. Udviklingsarbejdet tænkes gennemført i samarbejde med PPR's eksisterende rådgivning og vejledning.

Erfaringer med inklusionsforsøg i kommunerne

Kommunernes bemærkninger

Der arbejdes i en del af de nordjyske kommuner med forsøg på inklusion af børn med autismespektrumforstyrrelser samt generelle indlæringsvanskeligheder, herunder specialpædagogiske tilbud i tilknytning til folkeskolerne.

En kommune fremhæver, at der arbejdes på at etablere et tættere samarbejde mellem almen- og specialområdet, således at man på skolerne får bedre mulighed for at kunne benytte den viden og ekspertise, der findes i kommunens specialklassepersonale. Derudover oplyses om oprettelse af kompetenceteams indenfor de specielle områder, f.eks. AKT, generelle indlæringsvanskeligheder mv.

Undervisningstilbud til ordblinde elever i folkeskolen

En del kommuner oplyser om, at der er udviklet specialiserede undervisningstilbud til ordblinde, herunder oprettelse af læseklasser for ordblinde. Eleven tilknyttes typisk et læseprojekt med støtte og undervisning fra den lokale skoles kompetencecenter. Hensigten er, at eleven skal være en integreret del af en almen klasse med mulighed for at modtage specialundervisning på klassen eller i en mindre gruppe uden for klassen.

Kapitel 8: Fordele og ulemper ved kommunalreformen 2007-2009

Udviklingsrådet Nordjylland har fulgt udviklingen på det sociale område og specialundervisningsområdet siden kommunalreformen 1. januar 2007. Som sidste led i Udviklingsrådets arbejde er nærværende redegørelse udarbejdet. Udviklingsrådet har i de tre år haft fokus på områderne og er kommet med en række anbefalinger til kommuner, regioner og ministerier.

Repræsentanterne har løbende orienteret om tiltag og udviklingen i kommunerne og i regionen. Udviklingsrådet har på den baggrund taget forskellige emner op til nærmere drøftelse. Det er Udviklingsrådets opfattelse, at det har været nyttigt for alle parter med dialog om udviklingen, en dialog som Rådet anser for vigtigt at videreføre i andre fora.

I forbindelse med redegørelserne for 2009, har Udviklingsrådet bedt kommunerne og regionerne beskrive og vurdere erfaringerne på det sociale område og specialundervisningsområdet siden kommunalreformens ikrafttræden.

I det efterfølgende er kommunernes bemærkninger skrevet ind under de forskellige områder. Dette betyder dog ikke, at en bemærkning som er medtaget under børn og unge området ikke også kan være gældende for voksenområdet eller specialundervisningsområdet.

8.1 Positive konsekvenser for borgerne.

Flere kommuner peger overordnet på, at de større kommuner har givet bedre mulighed for at tilrettelægge tilbuddene, idet der er mindre sårbarhed og at tilbuddene etableres og udbygges i nærområdet.

Mange kommuner finder, at en af de meget positive sider ved kommunalreformen, er, at borgerne oplever systemet som mere overskueligt – én indgang for borgeren.

Børn og unge området.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående positive aspekter ved kommunalreformen inden for børn og unge området:

- Nærhedsprincip.
  - Det er ud fra nærhedsprincippet en fordel, at borgeren kan gives et tilbud i kommunalt regi, således at borgeren har mulighed for at fastholde netværk, skole- og pasningstilbud, beskæftigelse mv.
  - Forældreansvar kan i højere grad håndhæves, når tilbuddene oprettes i lokalområdet.
- Flexibilitet.
  - Kommunen er blevet selvforsynende ift. tilbud, hvilket har medført større flexibilitet. Tilbuddene kan således løbende tilpasses efter behov.
- Hensyntagen til lokale ønsker og behov

- Idet ressourcerne på hele området er udlagt til kommunerne er der mulighed for, at der i etableringen af egne tilbud, kan tages højde for lokale behov og ønsker.
- Generelt højere faglighed
  - Fagligheden er generelt højnet i forhold til løsning af opgaver, der tidligere blev varetaget af kommunen, da der er skabt grundlag for etablering af større faglige enheder.
- Kortere ventelister
  - Samling af myndigheds- og leverandørområdet (udfører og bestiller) har medført kort venteliste til foranstaltning/behandling.
  - Sagsbehandlingstiden opleves som kortere pga. af nærheden mellem borger og kommunen.
- Administrativ lettelse
  - Administrativ lettelse i forhold til grundtakstfinansieringen, hvor amtet skulle give accept af foranstaltningen.

Voksenområdet.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående positive aspekter ved kommunalreformen på voksenområdet:

- Nærhedsprincippet.
  - Større nærhed i specialtilbuddene og dermed også bedre sammenhæng i den samlede indsats (flere tilbud tættere på borgeren).
- Bedre ressourceudnyttelse.
  - Bedre udnyttelse af ressourcer, herunder udvikling af styringsredskaber.
- Faglig udvikling.
  - Organisationsændringer til større faglige enheder til gavn for borgeren.
  - Større ressourcebank af faglig ekspertise til gavn for borgeren samt stor udvikling i fagligheden i kommunen.
  - Langt større bredde i tilbuddene indenfor voksenområdet.
  - Bedre serviceniveau for borgere med psykiatriske problemstillinger.
- Overgangen fra barn til voksen.
  - Der er blevet bedre mulighed for at planlægge overgangen fra barn til voksen.
- Helhedstænkning.
  - En mere helhedsorienteret løsning pga. større udvalg i tilbud. mv.
  - Idet ansvaret entydigt er placeret hos kommunen, motiveres til at tænke i helheder og ikke i kasser, da der i høj grad ses på, hvilken afdeling/sekter, der bedst kan hjælpe borgeren. Der er i den sammenhæng kommet mange gode løsninger til og megen synergieffekt til gavn for både personale og brugere.

Undervisningsområdet.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående positive aspekter ved kommunalreformen på specialundervisningsområdet:

- Nærhedsprincippet.
  - Specialtilbud er kommet tættere på borgernes hjem.
  - Det er med de større kommuner muligt at udvikle nye, kvalificerede tilbud lokalt pga. et større befolkningsgrundlag.

- Én indgang i kommunen for borgerne til al specialundervisning.

8.2 Særlige udfordringer for kommunerne eller negative konsekvenser for borgerne.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående udfordringer eller negative konsekvenser ved kommunalreformen på børn og ungeområdet:

Børn og unge området.

- Økonomi.
  - Den gradvise nedtrapning af den statslige refusion vedr. de dyrere anbringelser opleves som en forringelse, da økonomien i større omfang end tidligere er udslagsgivende for det tilbud, der tilbydes. Konsekvensen kan være sammenbrud i foranstaltningen og som konsekvens flytning til et andet tilbud.

- Mangel på højt specialiseret ekspertise i mindre kommuner.
  - Ekspertisen opleves af mindre kommuner at mangle for de allermest handicappede børn og unge. VISO opleves som langt væk i forhold til en daglig, faglig sparring.

- Tab af højt specialiseret viden.
  - Alle kommuner forsøger at etablere deres egne tilbud, hvilket kan få den konsekvens at en del af de tidligere amtstilbud ikke kan opretholdes og mangeårig ekspertise og kompetencer forsvinder.

- Sårbarhed på små specialer.

- Vanskeligere overgang fra ungeinstitution til et voksentilbud.
  - Overgangen fra ungeinstitution til et voksentilbud er blevet vanskeligere, hvilket enkelte kommuner mener kan skyldes, at regionen ikke har økonomisk incitament i forhold til, at den unge kommer videre når de fylder 18 år.

Voksenområdet.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående udfordringer eller negative konsekvenser ved kommunalreformen på voksenområdet:

- Stort behov for koordinering og information i forhold til den nye struktur.

- Geografisk langstrakte sammenlagte kommuner.
  - Nogle borgere kan opleve, at der er langt til tilbuddene.

- Økonomi.
  - Kommunale besparelser har været nødvendige som følge af statslig underkompensering.
  - Manglende økonomi til det specialiserede socialområde.
  - Fortsat stærkt pres på økonomien til socialt udsatte og handicappede.

- Mindre specialiserede tilbud.
  - Alle kommuner opretter egne tilbud til handicappede borgere. Dette betyder, at specialiserede tilbud bliver bredere i forhold til målgruppen.
  - En del af kommunernes egne tilbud kan være delvist discount-tilbud med henblik på besparelser på området. Dette har derefter haft negativ konsekvens på specialiserede tilbud og med evt. nedlæggelser af tilbud til følge eller en lavere belægningsprocent på tilbuddet.

- Harmonisering af serviceniveau.
  - Det har været en stor udfordring at få harmoniseret serviceniveauet på tværs af de tidligere kommunale tilbud og de tidligere amtslige tilbud. Der opleves i den sammenhæng også udfordringer med lovgivningen (bl.a. ift. at sælge ydelser som ledsagelse, hvilket ikke er lovgivningsmæssigt muligt for en kommune, men et stort ønske).

Undervisningsområdet.

De nordjyske kommuner peger på nedenstående udfordringer eller negative konsekvenser ved kommunalreformen på specialundervisningsområdet:

- Små kommuner i klemme.
  - De store kommuner lukker sig om sig selv i forhold til at etablere egne specialtilbud.
  - Det opleves, at kommunerne selv kan anvende alle pladser i egne tilbud og derfor ikke længere stiller pladser til rådighed for at andre kommuner kan købe disse.

- Længere sagsbehandlingstid på visse områder.
  - Længere sagsbehandlingstid ifm. bevilling til deltagelse i forløb på Hjerne-skadecentret.

- Bureaukrati.
  - Pga. kommunens størrelse er det blevet nødvendigt med flere faste procedurer, som borgerne kan opleve er hæmmende, når der efterspørges et hurtigt svar.

Bilag 1

Liste over medlemmer og suppleanter til Udviklingsrådet i Region Nordjylland 2010

Kommune/Region:	Medlem	Suppleant
Aalborg Kommune	Tina French Nielsen	
Jammerbugt Kommune	Eva Rytter Andersen.	
Brønderslev Kommune	Thomas Krog	Jens Andersen
Frederikshavn Kommune	Birgit Hansen	
Læsø Kommune	Lone Christiansen	Hans Ole Steffensen
Hjørring Kommune	Lilli Damsgaard Christensen	
Thisted Kommune	Ulla Vestergaard	Peter Sørensen
Morsø Kommune	Formand for udviklings- rådet Bente Lyndrup.	
Vesthimmerlands Kommune	Ilse Skadhauge Larsen	Anette Vahlgreen
Rebild Kommune	Anders Norup	
Mariagerfjord Kommune	Poul Bergmann	
Region Nordjylland	Mogens Nørgaard	
Brugerorganisationer:	Medlem	Suppleant
Danske Handicaporganisatio- ner (DH)	Næstformand for Udviklings- rådet Lone Nørager Kristen- sen Ole Ingeman Hansen	
Skole og Samfund	Frank Østergaard	
FBU ForældreLANDSforenin- gen	Jørgen Jensen	Bent Tanzer
Sammenslutningen af Nærud- valg, SAND	Jørgen Jensen	

Bilag 2

Tilbud indeholdt i rammeaftalerne i Region Nordjylland

Efter lov om social service:

- Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, §§ 103-104
- Midlertidige botilbud, § 107, stk. 2
- Længerevarende botilbud, § 108
- Kvindekrisecentre, forsorgshjem m.v., §§ 109-110
- Særlige dagtilbud, § 32
- Døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, § 67, stk. 2
- Behandling af stofmisbrugere, § 101
- Ydelser fra hjælpemiddelcentraler, § 5, stk. 2
- Specialrådgivningsydelser, §§ 11-12

Efter folkeskoleloven

- Specialundervisning og socialpædagogisk bistand, § 20, stk. 3 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)

Efter lov om specialundervisning for voksne

- Specialundervisning for voksne, § 1, stk. 2 (lands- og landsdelsdækkende tilbud)

Efter sundhedsloven

- Behandling for alkoholmisbrug efter §§ 141 og 142

Efter Lov om almene boliger mv.

- Almene ældreboliger, § 185b

Bilag 3

Høringssvar

Følgende høringssvar er indkommet til Udviklingsrådet:

Aalborg Kommunes Handicapråd
Frederikshavn Kommunes Handicapråd

Høringssvar fra Aalborg Kommunes Handicapråd i forbindelse med udviklingsrådets redegørelse

Ud fra redegørelserne 2009, de seneste budgetforhandlinger 2010 og med tanke på Budget 2011 kan følgende bemærkninger udtrykke nogle holdninger Handicaprådet gerne vil afsende her i startfasen af forhandlingerne om det nye budget 2011.

Vi har set skattelettelser, der ikke i nævneværdig grad tilfalder de målgrupper, som handicaprådet skal være advokat for.

Vi ser beskæringer i tilbud. ("kan"-tilbud bliver skåret ned til "skal"-rammen)

Vi ser flere medhold til borgere, når de klager til det sociale Nævn. Er det en bevidst eller ubevidst stramning af bevillingsniveau.

Alle disse elementer gør det mindre overkommeligt at leve, for langt de fleste i de målgrupper, hvis interesse vi skal varetage i Handicaprådet.

Mange af disse vinkler har deres udspring helt centralt fra. Men det er også sådan, at vi er i tvivl om prioriteringerne, hvor de er mulige, om de ikke også har en tilbøjelighed til at vende "den tunge ende" nedad. I hvert fald har det, vi kalder "grønthøstermetoden", den effekt.

Høringssvar fra Handicaprådet i Frederikshavn Kommune

Handicaprådet finder det betænkeligt at demente, og yngre handicappede placeres på ældrecentre, og ønsker at det fremgår af kommunes redegørelse til Udviklingsrådet.

Handicaprådet finder proceduren med, at høringssvar fra Handicaprådet skal indsendes til Udviklingsrådet, efter at kommunen har fremsendt redegørelsen til Det regionale udviklingsråd beklagelig.

Høringssvar fra Ældrerådet i Frederikshavn Kommune

Ældrerådet har drøftet spørgeskemaernes indhold på sit møde den 12. april 2010, men kan ikke give en kvalificeret udtalelse i sagen ud fra den baggrundsviden man har til materialet.

Høringssvar, Jammerbugt Kommune

Jammerbugt Kommune har sendt de politisk godkendte redegørelser til Udviklingsrådet til høring i handicapråd og ældreråd.

Ældrerådet i Jammerbugt Kommune finder ikke materialet relevant i Ældrerådets regi, og høringssvar er derfor ikke udarbejdet.

Kommunen har ved høringsfristens udløb, i dag d. 14. april 2010, endnu ikke modtaget hørings svar fra Handicaprådet.

Bilag 4

Kommunestørrelser

Kommunenavn:	Indbyggertal:
Aalborg kommune	ca. 195.000
Hjørring kommune	ca. 67.000
Frederikshavn	ca. 63.000
Thisted	ca. 45.000
Mariagerfjord	ca. 42.000
Jammerbugt	ca. 39.000
Vesthimmerland	ca. 38.000
Brønderslev	ca. 35.000
Rebild	ca. 29.000
Morsø	ca. 22.000
Læsø	ca. 2.000

Kilde: KMD borgerservice,
1. januar 2008.

Bilag 5

Tilbud og målgrupper

Tilbud/målgrupper på det sociale område og specialundervisningsområdet, som udviklingsrådet følger. (Lovparagraffen henviser, hvor ikke andet er nævnt til: Lov om Social Service jf. lovbekendtgørelse nr. 1117 af 26. september 2007.)

Børn og ungeområdet	
<u>Særlige dagtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 32
<u>Særlige klubtilbud:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne med behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud.	§ 36
<u>Vedligeholdelsestræning mv. til børn:</u> Børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning mv. for børn jf. § 83. Vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder til personer, som følge af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer jf. § 86, stk. 2.	§ 44
<u>Ledsageordning for unge:</u> Unge mellem 16 og 18 år med betydelige og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som er i målgruppen har ret til 15 timers ledsagelse om måneden.	§ 45
<u>Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold.</u> Familier, der modtager konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted el. lign.	§ 52, stk.3, nr.1
<u>Praktisk pædagogisk eller anden støtte i hjemmet:</u> Familier, der modtager støtte i hjemmet med det formål at sikre, at familien holdes samlet (hjemme-hos ordninger).	§ 52, stk.3, nr.2
<u>Familiebehandling eller lignende støtte:</u> Familier, der modtager familiebehandling eller lignende støtte med det formål at bevare familien samlet.	§ 52, stk.3, nr.3
<u>Døgnophold for familier med børn:</u> Familier, der modtager døgnophold jf. § 55, uden for hjemmet som led i familiebehandling mv. – eksempelvis i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution. Barnet eller den unge modtager omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der ligeledes foretages undersøgelser og observationer samt ydes terapi og anden behandling jf. § 55, stk. 1.	§ 52, stk.3, nr.4
<u>Aflastningsordninger:</u> Børn og unge kan ydes aflastningsophold til på en døgninstitution	§ 52, stk.3, nr.5

on, i en plejefamilie eller et godkendt opholdssted.	
<u>Personlig rådgiver:</u> Børn og unge kan få udpeget personlig rådgiver – herunder og så unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.6 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.2.
<u>Fast kontaktperson for barnet eller den unge:</u> Børn og unge kan få udpeget fast kontaktperson – herunder og så unge over 18 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om forlængelse.	§ 52, stk.3, nr.7 § 76, stk.2 § 76, stk3, nr.3.
<u>Fast kontaktperson for hele familien:</u> Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.	§ 52, stk.3, nr.7
<u>Praktikophold for unge hos en arbejdsgiver:</u> Børn og unge, for hvilke der er formidlet praktikophold hos en offentlige eller privat arbejdsgiver. Bestemmelsen anvendes bl.a. som et led i indsatsen overfor utilpassede unge, der har vanskeligt ved at opnå eller fastholde tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp, og kommunen kan i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge.	§ 52, stk.3, nr.9
<u>Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte:</u> Børn og unge eller familier, for hvilke der ydes anden hjælp.	§ 52, stk.3, nr.10
<u>Økonomisk støtte der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning, hvor forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte til udgifter eller økonomisk støtte, der erstatter en ellers mere indgribende foranstaltning.	§ 52, stk.4
<u>Økonomisk støtte for at undgå anbringelse uden for hjemmet, fremskynde hjemgivelse eller fremme en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse:</u> Familier kan ydes økonomisk støtte, når det kan undgå anbringelse uden for hjemmet m.m.	§ 52, stk.5
<u>Støttepersoner til forældre i forbindelse med anbringelser:</u> Familier kan få udpeget støtteperson i forbindelse med et barns eller den unges anbringelse uden for hjemmet.	§ 54
<u>Forældre pålæg:</u> Kommunen kan meddele forældre pålæg i forbindelse med en risiko for at barnets eller den unges udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.	§ 57 a
<u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med sociale adfærdsproblemer:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18., eller få etableret en udslningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 67, stk. 1
<u>Anbringelse i døgninstitution for børn og unge med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en døgninstitution. Unge i	§ 67, stk. 2

alderen 18 til 22 år kan få opretholdt en anbringelse ud over det 18., eller få etableret en udslusningsordning i den hidtidige døgninstitution. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	
<u>Anbringelse i sikrede døgninstitutioner:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold i en sikret døgninstitution (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelsen sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 67, stk. 3
<u>Privat familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i privat familiepleje. (Paragraffen vedrører godkendelse af plejeforældre, anbringelsen foretager familien selv.)	§ 78, stk. 1
<u>Privat døgnplejehjem:</u> Børn og unge under 18 år kan anbringes i privat døgnpleje, som drives af private uden offentlige midler.	§ 78, stk. 7
<u>Behandlingstilbud til unge stofmisbrugere:</u> Unge under 18 år skal gives tilbud om behandling for stofmisbrug. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).	§ 101, stk. 3
<u>Anbringelse i familiepleje:</u> Børn og unge kan anbringes i familiepleje. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 1
<u>Anbringelse i netværksplejefamilier:</u> Børn og unge kan anbringes i netværksplejefamilier. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 2
<u>Anbringelse på egne værelser:</u> Børn og unge kan anbringes i egne værelser. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 4
<u>Anbringelse på kost- eller efterskole:</u> Børn og unge som anbringes på kost- eller efterskole har fundet sted. Ligeledes unge i alderen 18 til 22 år, der har fået opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	§ 142, stk. 5
<u>Anbringelse på socialpædagogiske opholdssteder:</u> Børn og unge kan visiteres til ophold på socialpædagogisk opholdssted. Omfatter også unge i alderen 18 til 22 år, der har få-	§ 142, stk. 5

et opretholdt anbringelse i familiepleje ud over det 18. år eller unge, der får etableret en udslusningsordning i den hidtidige plejefamilie. (Paragraffen vedrører godkendte anbringelsessteder. Anbringelserne sker iht. § 52, stk. 3, nr. 8 eller § 58.)	
Voksenområdet.	
<u>Socialpædagogisk bistand:</u> Hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.	§ 85
<u>Genoptræning:</u> Genoptræning i forbindelse med afhjælpning af fysisk funktionsnedsættelse forårsaget af sygdom, der ikke behandles i tilknytning til en sygehusindlæggelse. (Lægefagligt begrundet genoptræning efter udskrivning fra sygehuset ydes efter sundhedslovgivningens § 140).	§ 86, stk. 1
<u>Vedligeholdelsestræning:</u> Hjælp til vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor.	§ 86, stk. 2
<u>Kontant tilskud til personlig og praktisk hjælp:</u> Voksne kan få udbetalt et kontaktskud til personlig og praktisk hjælp, som modtageren selv antager.	§ 95
<u>Hjælpeordning til personer med nedsat funktionsevne:</u> Voksne kan få kontant tilskud til dækning af udgifter til ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte.	§ 96
<u>Ledsageordning for voksne:</u> Voksne under 67 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, har ret til 15 timers ledsagelse om måneden. Personen skal kunne efterspørge ledsagelse uden socialpædagogisk indhold. En bevilget ydelse bevares efter fyldte 67 år.	§ 97
<u>Kontaktperson for døvblinde:</u> Kommunen skal i fornødent omfang tilbyde hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, som er døvblinde.	§ 98
<u>Støttekontaktperson:</u> Kommunen skal sørge for tilbud om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelse, stof- og alkoholmisbrug samt personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.	§ 99
<u>Behandlingstilbud til voksne stofmisbrugere:</u> Kommunen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere. (Substitutionsbehandling gives efter sundhedslovens § 142).	§ 101, stk. 1
<u>Tilbud af behandlingsmæssig karakter:</u> Kommunen kan ud over tilbud efter § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter, når dette er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale	§ 102

funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning. (Lægefaglig begrundet/henvist genoptræning efter udskrivning fra sygehus ydes efter sundhedslovgivningens § 140. Behandling for alkoholmisbrug ydes efter sundhedslovens § 141).	
<u>Beskyttet beskæftigelse:</u> Personer under 65 år, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.	§ 103
<u>Aktivitets- og samværstilbud.</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer tilbydes aktivitets- og samværstilbud til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkår.	§ 104
<u>Midlertidige botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Midlertidige botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne:</u> Personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Midlertidige botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer med sindslidelser kan tilbydes midlertidigt ophold i boformer som aflastning, rekonvalescens m.m.	§ 107
<u>Længerevarende botilbud for personer med særlige sociale problemer:</u> Personer med særlige sociale problemer kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.	§ 108
<u>Længerevarende botilbud for personer med nedsat fysisk eller psykiskfunktionsevne:</u> Personer med af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter individuel vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.	§ 108
<u>Længerevarende botilbud for personer med sindslidelser:</u> Personer, som er psykisk syge kan tilbydes ophold i boformer, som er egnet til længerevarende ophold. Omfattet er personer, som har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis. Personerne modtager efter individuel vurdering hjælp m.m. efter §§ 83, 85, 86, 87 og 97.	§ 108

<p><u>Midlertidige botilbud for kvinder, som har være udsat for vold m.v.:</u> (kvindekrisecentre).</p> <p>Omfatter kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold tilbydes midlertidigt ophold i boformer til kvinder. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.</p>	§ 109
<p><u>Midlertidige botilbud til socialt udsatte:</u></p> <p>(Forsorgshjem og herberger).</p> <p>Omfatter personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.</p>	§ 110
<p><u>Støtte til bil:</u></p> <p>Kan ydes til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der i væsentlig grad har forringet evne til at færdes eller i væsentlige grad har vanskeligt ved at opnå eller fastholde et arbejde eller gennemføre en uddannelse uden brug af bil.</p>	§ 114
<p><u>Modtagere af hjælp til boligindretning:</u></p> <p>Personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få hjælp til indretning af bolig, når indretningen er nødvendig for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for den pågældende. Der medtages ligeledes de ganske særlige tilfælde, hvor § 116, stk. 1, ikke har været tilstrækkelig til at gøre boligen egnet som opholdssted, og kommunen har ydet hjælp til dækning af udgifter til anskaffelse af bolig.</p>	§ 116
<p><u>Pasning af nærtstående:</u></p> <p>Der kan ydes støtte til personer, som varetager omsorg og pasning af nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse.</p>	§ 118
<p><u>Plejehjem og beskyttede boliger:</u></p> <p>Særlige plejehjem og beskyttede boliger eller ustøttede private eller almene plejeboliger. Videreførelse af plejehjem som blev oprettet efter Lov om social bistand og videreført efter Servicelovens § 140.</p>	§ 192
<p><u>Almene ældreboliger oprettet for handicappede:</u></p> <p>Personer i alderen til og med 66 år, som er anvist boliger, der er oprettet efter § 105, stk.2, som almene ældreboliger. Boligerne kan være organiseret som bofællesskaber jf. almenboliglovens § 5, stk. 3. (Personer mv. som er indskrevet i botilbud efter §§ 107, 108, 109 og 110 medtages ikke her, men under den pågældende paragraf).</p>	LBK. Nr. 1118 af 26.09.07, lov om almene boliger § 105, stk.2
<p>Specialundervisningsområdet.</p>	
<p><u>Specialundervisning:</u></p> <p>Kommune skal sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til børn og unge under 18 år, herunder børn og unge, hvis udvikling stiller krav om en særlig hensyntagen</p>	LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen, § 20, stk. 2

<p>eller støtte, der bedst kan opfyldes på specialskoler eller i specialklasser, eller for hvem undervisning kun kan gennemføres med støtte i den overvejende del af undervisnings tiden. Endvidere påhviler det kommunen at sørge for specialpædagogisk bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.</p>	
<p><u>Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud:</u> Regionen skal drive lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud for børn og unge under 18 år, som er henvist til specialundervisning ved regionens foranstaltning, jf. § 21, stk. 1 og 2. Det samme gælder for børn, der henvises til specialpædagogisk bistand ved regionens undervisningstilbud og som endnu ikke har påbegyndt skolegangen.</p>	<p>LBK. Nr. 1049 af 28.08.07, lov om folkeskolen § 20, stk. 3</p>
<p><u>Voksen specialundervisning:</u> Voksenspecialundervisning gives til personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning for at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen, og som ikke kan modtage relevante tilbud med sammen formål efter anden lovgivning. Specialundervisningen tilpasses den enkelte deltageres forudsætninger, færdigheder og behov. Videre tilknyttes den specialpædagogiske bistand, der er nødvendig i forhold til deltagerens udbytte af tilbudet, herunder rådgivning og vejledning af deltageren.</p>	<p>Bekendtgør. nr. 378 af 28.04.06 om specialundervisning for voksne. Jf. LBK. Nr. 658 af 03.07.00, lov om specialundervisning for voksne</p>
<p><u>Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov:</u> Unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov har et retskrav på en ungdomsuddannelse. Kommunen skal tilbyde de unge, der er tilmeldt kommunens folkeregister, en 3-årig ungdomsuddannelse efter denne lov.</p>	<p>LBK. Nr. 564 af 06.06.07, lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.</p>

Skemaoversigt

Skema 1. **OPLYSNINGER OM VENTETID TIL FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER**

Skema 2. **TIL HVILKE MÅLGRUPPER ANVENDER KOMMUNEN FØLGENDE TILBUD
OM SPECIALUNDERVISNING?**

Statsforvaltningen
Nordjylland
Slotspladsen 1
9000 Aalborg
Tel 7256 8700
nordjylland@statsforvaltning.dk

www.statsforvaltning.dk